РҮҮШҮҮЛ ТАРЯА ХУРЯАЛГАА ДҮҮРГЭЭ, ГЭЭГДЭГШЭД ШАМДЫТ!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 232 (9986) | 1962 оной сентябриин 30, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

а түгэлдэр, үрэ ехэтэй һуралсалай түлөө

партийна һуралсалай эхилхэнь. Политическа энэ жэлэй онсо илгаа партиин түүхэтэ XXII баһан зорилгонуудые, эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлсовет арад шармайн тэмиимэ оршон байдалда ай һуралсал эхилбэ.

ай үнгэрэгшэ жэлдэ семинарнуудта КПСС-эй ын материалнуудые, парПрограммые шудалһан шье жэлдэ эдэ матеулам гүнзэгыгөөр үзэхэ, хамта экономикын үндэ шудалха хэрэг илангаяа хидхэхэ шухала гэжэ Центральна Комитет заана. ин экономико шудалдаг семинарнуудта, һургуулипредприяти, колхоз, совхоз, бригадануудай ажал экономическа талаһаань шадахаар һурагшадые эрилтэ табитдана.

жэлэйхидэл адли мүнөө колхознигууд, совхозуумэришэд, хүдөө ажахын эд, промышленна предхүдэлмэришэд экономико кружогуудта, түрүү дүй һургуулида, агротехническо һураха юм. Мэргэжэлүүлхэһээ гадна, эндэ хүдэбэриин экономико, полидэм шудалалсаха юм.

газарта, жэшээнь Загарайн экономикын эхин шатын шудалха кружогуудта һурай тоо хоёр дахин олошо Кабанскын, Хорнин аймаУлаан-Үдэ городто нёдондо һураггүй олон хүн экотеори шудалха юм.

ын үндэһэн суртал шуар һүүлэй жэлнүүдэй үлгэр жэшээ абамаар. эхин шатын эрдэмэ мэришэд, колхознигуудые илгын табигдаһаниинь һуралсалай үнгэрэгшэ жэлгаран иимэ һургуули, кружоо юм. Гадна үнгэрэгшэ гара мянган хүнүүд экотеори шудалһан байна. хадаа ажалшадай эрдэм хэшэлжэ, эдэбхи үүсхэбайһые харуулһан баЭкономическа асуудал ыгөөр шудалһанай ашаар арга боломжо элирүүлдэлэние хэрэглэхэ, ажал нарижуулан һайжахараанууд зохёогдо Энэндэ нэгэ иимэ жэбаримта болоно. Захааминай «Октябрь» колхоз хэдэн туршада гээгдэжэ ябаһан ин эндэ экономикын асуудалаар шудалһанай ашаар ажахы гээгдэлһээ гаралоо юм. Эндэхид түрүүшүүдүршэл, эрдэм ухаанай туйуйлэдбэридөө нэбтэрүүлхай. Эдэ бүгэдэнь эдеэ йл ехэдхэхэ хэрэгтэнь туһа болоhон байна.

Хяагтын ээрэлгын-трифабрикын дэргэдэхи үйлэдэкономико шудалдаг кружок ар, аша туһатайгаар хүгэээд онсо тэмдэглэмээр. ын партийна организаци дура сэдьхэл татажа, һуриматайгаар хабаадуулжа хүдэлмэришэд соггэй урматай зоригтой ажаллаАжал үйлэдбэриньшье бүтээсэтэй.

Партийна һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ мүн ехэ дутагдалнууд тохёолдоһон байгаа. Зарим партийна комитедүүд пропагандистнарые шэлэн олохо, һургаха хэрэгтэ анхаралаа табидаггүй, хайхардаггүй байһан. Энэ шалтагаанһаа боложо, зарим газарта һуралсал хангалтагүйгөөр үнгэрһэн байна. Жэшээнь, нёдондо Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин һуралсалаа мууса эмхидхэһые хаража байгаад, партиин райкомой зүгһөө ямаршье хэмжээ абаагүй байһаниинь гайхалтай. Мүнөө жэлдэ иимэрхүү алдуунуудые дахин дабтажа болохогүй. Шадаал һаа олон хүнүүдые һуралсалда хабаадуулха шухала. Теэд Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Сэлэнгын аймагуудта нёдондонойхидо орходоо һураггүй үсөөн хүн политическэ һуралсалда хабаадуулагдаха болоно. Эдэ аймагуудай партийна организацинууд энэ баримтада анхаралаа табиха ёһотой.

Партийна һуралсал хадаа коммунис хүмүүжүүлгын шухала хуби мүн. Тиимэһээ ажал хүдэлмэридөө коммунис ёһоор хандадаг болохоор, коммунизмын аша туһада үнэн зүрхэнһөө хүдэлхөөр, Н. Г. Загладын уряада хүрэмөөр ажалшадые хүмүүжүүлэн болбосоруулха хэрэгтэ политическэ һуралсал тон шухала үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Соёл сурталай хүдэлмэридэ, тэрэ тоодо партийна һуралсалда, хүтэлбэрилэгшэдые олоор хабаадуулхада, юрэнхыдөө коммунис хүмүүжүүлгын хэрэг урагшатай һайн байдаг гэжэ дүй дүршэл харуулаа. Энээн тушаа партиин Центральна Комитет онсолон зааһан байна. Эмхидхэлэй, соёл сурталай хүдэлмэри нэгэн доро ябуулагдаха зэргэтэй. Тиигээл һаа аша үрэнь ехэ байдаг гээшэ. Захааминай «Байгал» колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй жэшээ энээниие эли тодоор гэршэлнэ. Тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бабалаев, партийна организациин секретарь нүхэр Ванчиков гэгшэд колхознигуудаа хүмүүжүүлхэ тухай ехээр анхардаг, ехэшье хүдэлмэри ябуулдаг юм. Тиимэһээ ажал хүдэлмэриньшье һайн. Гүрэндэ эдеэ хоолой зүйл худалдаха түсэбөө һараһаа һара бүри дүүргэнэ. Иимэ пропагандистнар -хүтэлбэрилэгшэдые тоолохо болоо һаа олон байха.

Пропагандист бүхэн хэшээл бүхэнөө һониноор, хүнүүдэй дура сэдьхэл хүдэлгэмөөр, шэнэ бодол түрүүлмээр үнгэргэхэ уялгатай. Иимэ шадабари мэргэжэлтэй, зон нютагтаа хүндэтэй хүнүүдые энэ харюусалтатай ажалда табихын тулада партийна организаци бүхэн оролдохо болоно. Теориин, экономикын асуудалаар болодог конференцинүүд, олониитын хүсөөр хүдэлдэг кабинедүүд политическэ һуралсалай шухала хубинь болонхой. Тиимэһээ партийна организацинууд эдэ бүгэдэндэ зохихо анхаралаа табиха ёһотой.

Долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ мяха, һү, нооһо, таряа талха болон бусад эдеэ хоолой зүйл гүрэндэ худалдаха уялгаяа ажахы бүхэн саг болзор соогоо дүүргэбэл, политическэ һуралсал, юрэнхыдөө соёл сурталай хүдэлмэри аша үрэ ехэтэйгээр, гүн гүнзэгы удхатайгаар ябуулһан болоно. Нютагтахи управленинүүдэй партийна хүдэлмэрилэгшэд, партиин райкомууд, эхин организацинууд эгээл иимэ һуралсал эмхидхэхын тулада бүхы хүсэ шадалаа зорюулха уялгатай.

КУКУРУЗАШАДАЙ ИЛАЛТА

Буурсагтай кукуруза хуряагдаа

Ажахын тоосоондо ороһон коммунист М. Б. Доржиевай хонишодой бригадынхидай үүсхэлээр үнгэрэгшэ хабар ургаса багатай сабшалангай газарай Зэдэ голой эрьеэр хахалагдажа байхада, тэндэһээ кукурузын баян ургаса гараха байһанда этигээгүй хүнүүдшье олохон байгаа. Теэд ургаса хуряалгын үедэ тэндэ шугы мэтэ үдхэн, үндэр кукурузын эшэ түглыжэ байгаа һэн. Зарим газарта тэрэнэй үндэрынь 2 метрһээ үлүү болоо. Кукурузын эшэнүүдтэ һүн эдеэтэй, эдеэшэнтэһэн буурсагуудшье гараһан байна.

Мүнөө совхоздо кукуруза хуряалга гол түлэб дүүрэжэ, силос бүхыдөө газар дээрэ дарагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **совхозой парторганизациин секретарь Ж. Лумбунов кукурузын буурсаг хаража байна.**

В. Зоркин.

Залуу кукурузашадай зүблөөн

Залуу кукурузашадай совет энэ жэлэйнгээ дүн һаяхан Мухар-Шэбэр тосхондо согсолон гаргаба. Аймаг дотор бүхыдөө кукурузашадай комсомол-залуушуулай 27 звено эмхидхэгдэһэн байгаа. Тэдэнэр бүгэдэ 4292 гектарта тэжээлэй энэ үнэтэ ургамал таряад, тэндэһээнь 53 мянган тонно силос даража абаба.

Залуу кукурузашадай мүрысөөндэ Суулгын совхозой механизатор Николай Кондратюковой звено түрүүлжэ гараа. Тэдэ тарилгынгаа гектар бүриһөө 400 центнер силосэй ногоо хуряажа абаһан байна.

Хоёрдохи һуурида «Забайкалец» колхозой кукурузашан Иван Носковой звено эзэлээ. Энэ звено 144 гектарай га бүриһөө 205 центнер силос дараһан байха юм.

Гурбадахи һуури Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан Михаил Козловой бригадада олгогдоо. Тус бригада 785 гектарһаа 10118 тонно силос даража абаа.

Мүрысөөндэ эрхимлэһэн звено, бригадада ВЛКСМ-эй райкомой Хүндэлэлэй грамота, мүнгэн шан барюулагдаа.

В. Коваленко.

Түнхэндэшье нютагжаа

Саһан оройто мундаргануудаараа шэмэглэгдэдэг Түнхэнэй аймагай колхоз, совхоздошье дулаан газарай «дангина» нютагжажа, хүдэр бэрхэ хүбүүдтэ хэшэг бэлэгээ хайрлаба. Мүнөө аймаг дотор кукурузын хуряалга үни хада дүүрээд, кукурузашад ажалайнгаа дүн гаргажа байнхай.

«Восточные Саяны» колхозой дүй дүршэлтэй кукурузашан Д-С. Осоров энэ жэлдэ 150 гектарта кукуруза тариһан байгаа. Эрхим болзорто, һайн шанартайгаар, квадратно-гнездовой аргаар таряад, хойноһоонь һайнаар харууһалагдаһан кукурузаһаа баян ургаса гараба. Тэдэнэр гектарай 500—600 центнер набша намаа хуряажа абанхай. Тиигэжэ тэдэнэр «Түнхэндэ кукуруза биража ургахагүй» гэһэн һанал бодолдо эсэс табиба.

—Сагай уларилые урдаа баряад байха бэшэ, харин зохид һайн хүрьһэтэй газар шэлэн олоод, тэрэнээ һайнаар элдүүрилжэ, үтэгжүүлжэ, богонихон болзорто зүб квадрат гарган тарижа, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэдэ дахин хээл һаа, кукурузын баян ургаса лаб абтаха,—гэжэ Д-С. Осоров баяртайгаар мэдүүлнэ.

Звеногойхид энэ жэлэйнгээ дүнгөөр һанаагаа амарангүй, ерэхэ жэлдэ бүри баян ургаса абахын түлөө оролдоно. Тэдэнэр кукурузынгаа газар дээрэ намарай паар хахалаа. Мүн поли дээрээ наг шэбхэ гаргахаар бэлэдхэжэ байнхай.

С. Ардуев.

Гектарай 800 центнер

Ниитынгээ адуу малые шэмэтэ һайн тэжээлээр хангаха зорилготойгоор Бэшүүрэй кукурузашад энэ жэлдэ амжалтатайгаар ажаллажа гараа. Аймагай кукурузашадай дунда «Победа» колхозой механизатор Григорий Бабошиной звено түрүүлбэ. Энэ звеногойхид зуун гектарай га бүриһөө 800 центнер кукурузын ногоо ургуулба.

Мүн энэ колхозой кукурузашан Степан Барсуков гектарай 500—600 центнер шэмэтэ тэжээл хуряажа абаа. Хамтадаа тус колхоз кукуруза 505 гектарта тарижа баян ургаса туйлаад, мүнөө тэрэнээ хуряажа сүм дүүргээ. Үнеэн бүридэ тэдэнэр 16 тонно хүртэхөөр силос даража абанхай.

Кукуруза хуряалга дээрэ комбайнернууд Александр Смолин, Анатолий Кавезин, Василий Паньков гэгшэд шалгаржа гараа. Түрүү комбайнер Александр Смолин хуряалгын үедэ таба дахин Улаан тугханда хүртэжэ, мүнгэн шан хэдэ дахин абаһан байха юм. Энэ комбайнер халаан соогоо дунда зэргээр 15—20 гектар хуряажа ябаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) **А. Смолин,** тракторист **М. Артюков,** автомашинаар ногоо зөөһэн **А. Фалилеев.**

Д. Цыденжапов, манай корр.

1962 оной сентябриин 29-нэй мэдээгээр республикын колхоз, совхозууд гүрэндөө 909.179 центнер гэхэ гү, али 5.682.369 пүүд таряа худалдаба. Тиигэжэ гүрэндөө 7,5 миллион пүүд таряа тушааха гэһэн социалис уялгаяа республикамнай 75,7 процент дүүргэбэ.

Таряа худалдалгаяа хурдадхая!

Октябриин хүндэлэлдэ— манай бэлэг

Агуухэ Октябриин һайндэрые угтуулан, аймагаймнай ажалшад сентябриин 25-да гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Мүн энэ үдэр аймагай горнягууд алта тушааха договороо болзорһоо урид түгэсхэбэ.

Түсэбтэ долоон жэлэйнгээ 4-дэхи жэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхэмнай лабтай.

Г. Воронин, КПСС-эй Баунтын райкомой секретарь.
А. Аханянов, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

УЯЛГАЯА ЗААБОЛ ДҮҮРГЭХЭБДИ

Агуухэ Октябриин социалис революциин 45 жэлэй ойн һайндэрые ажалай эрхим бэлэгээр угтахын тула манай Загарайн аймагай ажалшад үсэд шангаар оролдожо байнхай. Илангаяа аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлдэ сагай уларилай хэды бэрхэшээлтэй байгаашье һаань, ургаса хуряалгаяа урагшатайгаар ябуулжа, гүрэндөө таряа худалдаха социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Байгша оной сентябриин 28-най байдалаар аймагнай гүрэндөө 34410 центнер эрхим шанартай таряа тушаагаад байнхай. Тиигэжэ таряа худалдаха гүрэнэй түсэб 5 мянга гаран центнерээр үлүүлэн дүүргэгдээ. Мүнөө аймагай колхозууд, совхозууд гүрэндөө хамта 36 мянган центнер таряа худалдаха гэһэн уялгаяа түргөөр, октябриин 1 болотор дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Дүүргэхэшье байха.

Ургаса хуряалга, гүрэндэ таряа тушаалга дээрэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр таряа хуряалгаяа уржадэр дүүргээ. Мүн тэдэнэр гүрэндөө 3400 центнер таряа худалдаха гэһэн социалис уялгаяа үсэгэлдэр дүүргэжэ шадаа.

Мүрысөөнэй хоёрдохи һуурида XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхид ябана. Эдэнэр гүрэндөө 7300 центнер таряа худалдаха уялгатай байгаад, мүнөө бэлэдхэлэй пунктда 7100 центнер оруулаа.

Аймагай колхоз, совхозууд гүрэндөө таряа тушаахын хажуугаар ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада үрэһэ хүрэнгэ бэлдэнэ. Һүүлэй мэдээгээр аймаг дотор 31 мянган центнер таряа үрэһэндэ хаагдаа. Октябриин 1 болотор бүхыдөө 48 мянган центнер таряан үрэһэндэ хаагдажа дүүрэхэ юм. Энэ хүдэлмэри Онохойн совхоздо илангаяа һайнаар ябажа байна.

Гэхэтэй хамта колхоз, совхозуудта хартаабха малтагдажа дүүрэхэнь. Карл Марксын, XXI партсъездын нэрэмжэтэ, «Гигант» колхозууд, Эрхирэгэй совхоз хартаабхаяа малтажа абаба. Хартаабхын баян ургаса Онохойн совхозой суута хартаабхашан Акулина Федоровна Мильгуновагай звено туйлаба. Тэдэнэр гектар бүриһөө дунда зэргээр 200 центнер хартаабха хуряана.

Энэ жэлдэ аймагай ажахынуудта горохой бараг һайн ургаса гараба. XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз 22 гектарта горох таряад, тэрэнэйнгээ га бүриһөө 12 центнер үрэһэ суглуулаа.

Байгша оной ургаса хуряалга дээрэ манай механизаторнууд илангаяа эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллана. Тэдэнэр Ставрополиин хизаарай «Темижбекский» совхозойхидой үүсхэлые дэмжэжэ, хуряалгынгаа техникые нэгэ газар олоор ябуулжа ашаглаһан байха юм. Энэ дүй дүршэл Онохойн, Эрхирэгэй совхозуудта, Карл Марксын, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта үргэнөөр хэрэглэгдээ.

Механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Онохойн совхозой 4-дэхи отделениин эрхим комбайнер Мартемьян Павлович Шульгин түрүүлбэ. Тэрэ «С-6» комбайнаар хуряалгын эхилһэнһээ хойшо 460 гектар таряа хуряаһан байна. Мүн XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Георгий Шляхов «С-6» комбайнаар 482 гектар таряа хадаад, хуряагаад байнхай.

Ургаса хуряалгаяа, гүрэндэ таряа тушаалгаяа үглөө мүнөө дүүргэхэмнай лабтай.

Н. Васильев,
КПСС-эй Загарайн райкомой секретарь.

НҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВ ТУРКМЕНИДЭ

эй ЦК-гай Нэгэдэхи ь, СССР-эй Министр Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев сентяб-до Ашхабадай районой Калининай нэрэмжэтэ, ой нэрэмжэтэ, «Ле-, «Копет-Даг» гэжэ дай полинууд дээгүүр араа. Гяурска нугада дэ газар эндэ Каракалаар уһанай хүрэн урда тээ хододоо урай байдаг һэн. Колтүрүүшынгээ жэлдэ энуза, саахарай свёкло сад ургамалнуудые таайгаа.

Хрущевой колхозуудадань, Туркменистаэй ЦК-гай нэгэдэхи Б. Овезов, Туркме КП-гэй ЦК-гай хоёр секретарь М. А. Пиме менииин ССР-эй Верх Соведэй Президиумэй шэ Н. Байрамов, ин ССР-эй Министр Соведэй Түрүүлэгшэ ев тэрээнтэй хамта

Колхознигуудтай, нютагай үйлэдбэриин управлениин мэргэжэлтэдтэй, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэдтэй Н. С. Хрущевой хэһэн хани халуун хөөрэлдөөнүүд, тэрэнэй үгэһэн зүбшэлнүүд хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые саашадаа бүри элбэгээр абаха шэнэ арга боломжо элирүүлхэ хэрэгтэнь туһалһан байна.

Н. С. Хрущев Марыйска область орохоёо үдын хойно гараа

**

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев сентябриин 28-һаа хоёр үдэрэй туршада Марыйска областьтой танилсаба. Туркмениин хүн зон хүндэтэ айлшанаа хаа хаанагүй хани халуунаар угтаа. Н. С. Хрущев Мургабска районой «Москва» колхоз мүнөөдэр үглөөгүүр ошобо.

«Москва» гэдэг колхоз олон һалбаритай ехэ ажахы юм. Арбан жэлэй туршада хоёр дахин ехэ хлопок абтадаг болоо. Колхозой энэ һууриң ганигдашагүйгөөр хубилгагдаһан байна.

Эдэ ехэ хубилалтанууд тухай колхозой түрүүлэгшэ Мухаммедурды Сахатмурадов Никита Сергеевич Хрущевто хөөрэжэ үгэбэ.

Нүхэр Н. С. Хрущев колхозой поли дээгүүр ябаа, хлопогой ямар сортын таригдадаг, ургасын хэр абтадаг тухай һонирхобо. Хлопогой үнэ сэн ехэ, тиимэһээ оньһожоруулга үргэнөөр хэрэглэбэл зүйтэй гээд нүхэр Хрущев дурадхаа.

Колхозой мал ажалай ямараар хүгжөөгдэжэ байһые Н. С. Хрущев һонирхобо. Тиигээд элбэг хүрэхөөр тэжээл бэлдэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табиха ёһотой гэжэ нүхэр Хрущев һанамжалаа. Тиигэжэ кукуруза бүри ехээр таридаг, бүри һайнаар ургуулдаг болохо, бобово ургамалнуудые элбэгээр тариха зүбшэл үгэбэ.

Никита Сергеевичэй мордохоёо байхада хүндэмүүшэ колхознигууд туркмен халаад, сагаан папааха малгай бэлэглэбэ. Нүхэр Н. С. Хрущевто Ахал-Текинскэ үүлтэрэй һайхан мори Туркменистанай ажалшадай зүгһөө тэдэнэр бэлэглэһэн байна.

Бэлэгүүдые үгэһэнэйнь түлөө Н. С. Хрущев колхознигуудта баяр хүргэбэ. Тиигээд Советскэ правительствын толгойлогшо, тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд Байрам-Алийска районой «Москва» совхоз ошобо.

«Москва» совхоз хлопок таридаг ехэ ажахы болонхой. Каракумай канал шадар хэды жэлэй саада тээ энэ совхоз бии болгогдоо һэн. Нёдондонойхиһоо энэ жэлдэ һайн ургаса ургуулагдаа. Совхозой директор С. Ф. Грачев Никита Сергеевич Хрущевто совхоз тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ.

Ажахынь хэр ашагтай олзотой байһан тухай Никита Сергеевич Хрущев һонирхобо. Туркмениин шэнэ газарые һайнаар ашаглаха ёһотой, барилгашадые, бригадирнуудые, элдэб мэргэжэлтэдые бэлдэхэ һургуули эмхидхэхэ шухала, түрүүшүүлэй дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй гэжэ Н. С. Хрущев хэлэбэ.

Хлопок ургуулха тухай научно-шэнжэлхы хүдэлмэри нэгэ газарта, жэшээнь Ташкентдэ ябуулдаг болоо һаа, харин республикануудта туршалгын зональна станцинуудые эмхидхээ һаа зүйтэй бэшэ гү гэжэ Никита Сергеевич һанамжалба.

«Москва» совхозойхид энэ жэлдэ гектарай 315 центнер ногоон набша ургуулаа.

Энэтнай тон бага байна, «Пахта-Арал» совхозойхидой дүй дүршэлые хэрэглэбэл зүйтэй гэжэ Н. С. Хрущев тэмдэглээ.

«Москва» совхозһоо Никита Сергеевич Байрам-Али ошобо. Городой ажаһуугшад хүндэтэ айлшанаа хани халуунаар угтаа.

Нүхэр Хрущев удаалуулан Каракумай канал хараба.

(ТАСС).

Арга боломжоёо элирүүлнэ

Октябриин һайндэрые ажалай амжалтаар угтаха гэһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоһон Улаан-Үдын модоной заводой хүдэлмэришэд үйлэдбэрингөө арга боломжонуудые дахинаа хаража үзөөд, саашадаа юу хэхэ, ямар амжалта туйлаха байһанаа тодорхойлбо.

Заводой коллектив жэлэйнгээ түсэбые декабриин 24-дэ дүүргэхэ, даабариһаа гадуур 80 мянган түхэригэй продукци бүтээн гаргаха, модон хайрсагуудые хэхэ жэлэйнгээ түсэбые декабриин 19-дэ дүүргэжэ, даабариһаа гадуур 2000 кубометр хюрөөдэмэл материал бэлдэхэ, бүтээн гаргадаг продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые 1,5 процентээр хямдаруулха гэжэ шиидээ. Абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула заводой цех, бригада, халаануудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Энэ мүрысөөндэ модо болбосоруулгын цехэйхид түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр абаһан уялгаяа амжалтатай һайнаар дүүргэжэ, графигһаа холо түрүүлэн ажаллана. Бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг түрүүшүүлэй тоо улам олошорһоор. Жэшээлхэдэ, рама хэдэг дархан Иван Иванов оролдосотой ажалаарга нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй. Энэ нүхэр даабаряа ходо 110 процентһээ доошо бэшээр дүүргэдэг. Тэрэнэй гараар хэгдэһэн рама һайн шанартай байдаг. Нүхэр Иванов һайнаар ажаллахаһаа гадна юрэнхы эрдэмэй дээшэлүүлхые оролдон, хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулиин 6-дахи класста һуралсана.

Станок дээрэ ажалладаг Галина Борисова бүтээсэ ехэтэй ажалаараа мүн лэ шалгарна. ТДС-1 гэжэ станок дээрэ хүдэлдэг энэ залуу басаган даабаряа һайн шанартайгаар ходо үлүүлэн дүүргэнэ, заводойнгоо ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалай түрүүшүүл Галина Борисова, Иван Иванов гэгшэд.

Л. Хайдуровай фото.

В. Фалилеевэй түрүү дүй дүршэл. Таряашан, малшан нэрээ хүндэлэгшэд. **Агуухэ арадай һайндэр.** *Октябриин бэлэгүүд.*

Хэлэһэндээ хүрэхөөр

Октябриин хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан Баргажанай леспромхозой модошод модо шэрэхэ 9 һарынгаа түсэбые болзорһоонь 7 хоногоор урид дүүргээд, сентябриин эсэс болотор 7 мянган кубометр модо даабариһаа гадуур шэрэхэ гэһэн уялга абанхай. Түсэбһөө гадуур шэрэгдэһэн энэ модооронь 2—2 байратай 70 гэр гэхэ гү, али 6 мянган дүрбэлжэн метр байрын талмай барижа боломоор.

Абаһан социалис уялгаяа дүүргэхын түлөө мүрысөөн эндэ улам эршэмтэйгээр дэлгэржэ байна. Мүрысөөндэ шалгаржа ябаһан түрүүшүүлэй тоо олошорһоор. Жэшээлхэдэ автомашинын жолоошон Рысев, тракторист Карапаев, бульдозерист Шелковников болон бусад даабаряа 120-130 процент дүүргэнэ.

Тус леспромхозой хүдэлмэришэд 10 һарынгаа түсэбые октябриин 20-до дүүргэхэ, түсэбһөө гадуур 10 мянган кубометр модо шэрэхэ уялгаяа заатагүй дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна.

П. Николаев.

Модошодой дундаһаа түрүүлбэ

Долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэжэ байһан Клюевскэ модоной заводой коллектив абаһан социалис уялгануудаа амжалтатай һайнаар дүүргэнэ. Октябриин һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтахаар мүрысэжэ байһан заводой модо хюрөөдэгшэд жэлэй II һарын түсэбые ноябриин 7-ой үдэр хүрэтэр дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ.

Гол мүрэнүүдээр урадхуулагдажа ерэһэн модые үһанһаань гаргаха түсэб мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Үдэртөө 1000 кубометр модо үһанһаа гаргахын орондо 1200 кубометр гаргагдана.

Шулуутайн леспромхозой барилгашад энэ жэлэй найма һарын түсэбые мүн лэ болзорһоонь урид дүүргээд, 200 дүрбэлжэн метр байрын талмайтай гэрнүүдые даабариһаа гадуур ашаглалгада тушааба. 2—2 байратай 28, нэгэ байратай хоёр шэнэ гэртэ модошод зөөжэ ороһон байна. Гадна 50 үхибүүдэй байха саад, ажалшадай ажаһуудалые хангалгын комбинат, нэгэ магазин ашаглалгада үгтөө.

Ажалдаа амжалта туйлахын түлөө оролдодог барилгашад барилгын өөрын үнэ сэнгые горьтойгоор хямдаруулжа шадаа. Иигэжэ тэдэнэр 7 мянган түхэригэй алмалта хэһэн байна.

Туйлаһан амжалтаараа зоригжоһон барилгашад дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абаба. Барилга хэхэ энэ жэлэй түсэбые ноябриин 1-нэй үдэр хүрэтэр дүүргэхэ гэжэ тэдэнэр шиидээд, үгэдөө хүрэхөөр ажаллажа байна.

Н. Тюрнев.

Түрүү дүй дүршэлтэй танилсагты

Эхэ гахай искусственна аргаар үрэжүүлнэбди

Би өөрөө сэрэгэй албанһаа табигдажа ерэһэнһээ хойшо хүдөө ажахыда хүдэлжэ байнхайб.

Харин хоёр-гурбан жэлэй саада тээ ороной суута гахайшан Ярослав Чиж болон бусадуудай һайн һайхан эдэбхи үүсхэл тухай дуулаад байхадаа, тэдэнние дэмжэжэ, олзо доход ехэтэй гахай үсхэбэрилэлеэхэ гэжэ шиидээб.

Байгша ондо, манай колхоз 300 эхэ гахай искусственна аргаар үрэжүүлжэ, ерэхэ жэлэй нэгэдэхи кварталда 300 поршоонхо абаха түсэб табяа. Тиимэһээ сентябриин эхеэр искусственна аргаар үрэжүүлгын пункт эмхидхэжэ, 70 томо эхэ гахай түсгаар илгаад, академик Миловановай дүй дүршэл хэрэглэн тэдэнээ үрэжүүлээбди. Теэд, энэ дүй дүршэл хуушарһан дээрэ тоологдожо, мүнөө Полтавска институдай биологическа наукын доктор Квасницкиин дүршэлөөр гахай искусственна аргаар үрэжүүлхэ гэжэ хэдэн шэнэ, тусхай зэмсэг, түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абаад байнабди. Тиигээд сентябриин 20-һоо гахайнуудаа шэнэ аргаар үрэжүүлжэ эхилээбди.

Шэнэ арга хэрэглэн, имагтал искусственна аргаар үрэжүүлгэ хэжэ, нэгэ эрэ гахайн үрһөөр жэлэй туршада соо 600 — 700 эхэ гахай ороондо оруулжа, хамта 7000 поршоонхо абаад, нэгэшье эхэ гахайе һубайруулхагүй ёһотойбди.

Урдань колхоздомнай арбан эхэ гахай бүридэ нэгэ-нэгэ азарга гахай, фермэдээ хамта 30 гаран азарга тэжээдэг байһан аад, мүнөө оройдоол дүрбэн эрэ гахайтайбди. Эрэ гахай үсөөнөөр баридаг болоходомнай гахайн мяханай өөрынь үнэ сэн илгаадгүй хямдарха болоно бшуу.

Ороондо ябаха эрэ гахай бүридэ 4 килограмм гурил, 6 литр машиндагдаһан һүн, тахяагай 3 үндэгэ, 500 грамм морхооб, 25 грамм дабһа, элдэб янзын минеральна тэжээл, кукурузын, свёклын, бобын ногоон намаа сабшажа дараһан силос үгтэнэ. Һайн харууһа, тэжээл дээрэ байһан гахай бүриһөө (хоёр-гурбан үдэртэ нэгэ дахин) 300 м/литр үрэһэ абажа, 7-8 эхэ гахай үрэжүүлнэбди. Үглөөгүүр 6-7 часта ототой бололон гахайнуудые илгаад, саг болзортонь үрэжүүлнэбди. Үрэжүүлһэн гахай бүхэнэй түлөө 2 түхэриг мүнгэн түлбэри абадагби.

Гахайнуудай тоо толгойе түргэн олошоруулжа, гүрэндөө гахайн эрхим шанартай мяха элбэг ехээр худалдадаг болохын тула колхозоймнай правлени, партийна организаци тодорхой хэмжээнүүдые хараалаанхай.

Жэшээлхэдэ, 1953 ондо хамта оройдоол 324 гахайтай, тэрэ тоодо минил 50 эхэ гахайтай байһан һаа, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түүхэтэ тогтоолнуудые бэелүүлжэ, **байгша ондо 1256 гахайтай, тэрэ тоодо 300 эхэ гахайтай болохомнай.** Энэ жэлдэ хамта 587 центнер гахайн мяха Эхэ орондоо худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнабди. Нарай поршоонхонууд гараһанһаан хойшо һайн харууһа, тэжээл дээрэ байлгагдаад, 8 һарын туршада шахан таргалуулагдажа, гүрэндэ тушаагдана. Энэ ажалда хүдэлжэ байһан түрүү гахайшадые тэмдэглэнгүй аргагүй. Гахайшад: Клавдия Смолина, Евдокия Фалилеева гэгшэд поршоонхын тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 400—500 хүрэтэр нэмээнэ.

Эдэбхитэй комсомол басаган Наташа Некипелова бүри һургуулиин партаһаа сэхэ гахайшан боложо, арба гаран жэлэй туршада эндэ магтаалтайгаар ажаллажа байна. Энэ жэлдэ нүхэр Некипелова гансаараа 286 поршоонхо тэжээжэ, нэгэшье гарзагүйгөөр шахалганда тушаагаа. Мүн гахайшан Валентина Смолина 262 поршоонхо тарган тобироор тэжээжэ тушаанхай.

Гахаймнай байра һайнаар, типовой түхэлтэйгээр бэлдэгдэнхэй. Мүнөө колхозой дарханууд фермээ үргэдхэжэ, тэндээ залгалаа байра барижа байна.

В. Фалилеев,
Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой гахайшан.

Жэлэй түсэб — декабриин 22-то

Улаан-Үдын шэгнүүр заһабарилдаг заводой Николай Евстигнеевич Трифоновэй даадаг бригада Агуухэ Октябриин хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаба. Тэдэнэр шэгнүүр заһабарилха энэ жэлэйнгээ түсэбые декабриин 22-го дүүргэхэ, ганса һайн шанартай продукци бүтээн гаргаха гэжэ шиидээ. Бригадын гэшүүд хэлэһэн үгэдөө хүрэхөөр ажаллажа байна. Тэдэнэр даабаряа үдэр бүхэндэ 120 процент дүүргэдэг болонхой.

Д. Борисов.

АЛДАРТА ОЙ

Хитадай Арадай Республикын 13 жэлэй ой

Арбан гурбан жэлэй саада тээ, 1949 оной октябриин 1-дэ Пекинэй Тяньаньмынь гэдэг эртэ урда сэгай талмай дээрэ табан мүшэтэй улаан нгаан туг намилзаа һэн. Иигэжэ Хитадай Арадай Республикын бии болоһон тухай соносхогдоо бэлэй. Өөрынгөө коммунис партиин хүтэлбэреэр хитад арад агууехэ илалта туйлаһан юм.

Хитадай Арадай Республикые Советскэ Союз түрүүлэн мэдэрһэн байна. Хани барисаанай, харилсаа холбооной, бэе бэеэ хүндэлэлсэлгын, бэе бэедээ туһалалсажа, бултадаа экономическа талаараа хүгжэхэ үндэһэ һуури дээрэ совет-хитад харилсаанууд тогтоогдоһон юм. Иигэжэ хитад-совет харилсаануудай түүхэдэхи шэнэ хуудаһан нээгдээ бэлэй. Советскэ Союз Хитадай Арадай Республика хоёр бэе бэедээ ашатай туһатай харилсаануудые тогтоогоо. Эдэ харилсаанууд тухай совет-хитад элдэб хэлсээнүүдтэ тэмдэглэгдэһэн юм. Эдэ харилсаанууд хоёр ороной хоорондохи хани барисаанай бата бэхи үндэһэ һуури болоо. Тэдэ хэлсээнүүдэй ёһоор, һэргээн бодхоолгын үедэ (1949—1953), КНР-эй нэгэдэхи, хоёрдохи табанжэлэй үедэ Советскэ Союз Хитадай Арадай Республикада туһаламжа хүргэһэн байна. Тиигэжэ Советскэ Союзай туһаламжаар промышленна ехэ предприятинууд бодхоогдоһон, үргэдхэгдэһэн юм. Советскэ Союз Хитадай Арадай Республикада түхеэрэлгэнүүдые, проект болон бусад техническэ дансануудые үгэбэ. Советскэ Союзай туһаламжаар Хитадай Арадай Республикада 170-аад промышленна предприятинууд баригдаһан, ашаглагдаһан байна. Эдэ промышленна предприятинууд, бусад барилганууд социалис индустриин гол хубинь болоо бшуу. Ехэ промышленна барилгануудай тоодо Аньшанай, Уханиин, Баотоугай металлургическа асари ехэ комбинадууд, автомобиль бүтээдэг Чанчунай, трактор бүтээдэг Лоянай, асари томо станогуудые бүтээдэг Уханиин заводууд ороно. Гадна Советскэ Союзай туһаламжаар 33 предприятинуудта ехэ цех, агрегадууд ашаглалгада оруулагдаба. Иимэ цех, агрегадууд хүсэд бэлэн болоһон продукци гаргадаг. КНР-эй правительствын уряалаар ошоһон хэдэн мянгаад совет мэргэжэлтэд СССР-тэ промышленность байгуулха баян дүй дүршэлөө аха дүү ёһоор хитад хүдэлмэришэдтэ, инженернүүдтэ дамжуулан үгөө һэн. Научно-техническэ харилсан ажаллалгын совет-хитад комиссиин XII сесси энэ оной июнь һарада Москвада хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Хани ёһоной, хоёр талын хүсэдөөр бэе бэеэ ойлголсоһон оршон байдалда сесси үнгэрбэ. 1962 оной хоёрдохи хахадта, 1963 оной түрүүшын хахадта хоёр оронуудай хоорондо научно-техническэ харилсаа холбоо тогтоохо түсэбые энэ сесси баталба. 1956 ондо баталагдаһан совет-хитад хэлсээнэй ёһоор, энэ жэлдэ Амар мүрэн шадархиие шэнжэлхэ эрдэмтэдэй совет-хитад нэгэдхэгдэмэл совет хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһэн байна.

Экономикын, эрдэм ухаанай, техникын элдэб һалбаринуудта эрхим бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэдые бии болгохо талаар Советскэ Союз Хитадай Арадай Республикада туһалдаг. Мэргэжэлтэдые бэлдэхэ энэ асуудалынь тон шухала удхатай байла. СССР-эй дээдэ һургуулинуудта хитад олон һурагшад, аспирантнууд һурана. Һургуулияа дүүргэһэнэй һүүлээр эдэнэр КНР-эй мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй тоодо ороходо болоно.

Хитадай Арадай Республика Советскэ Союзтай, социалис можын бүхы оронуудтай хани барисаа, харилсаа холбоо тогтоонхой. Тиигэжэ империалистнуудай орон доторнь үни удаан эзэрхэн байһанай хойшолонгуудые түүхэтэ богонихон болзор соо усадхаад, Хитадай Арадай Республика социалис байгуулалтын үргэн харгы замда гараба. Өөрынгөө коммунис партиин хүтэлбэреэр Хитад арад элитэ ехэ амжалтануудые туйлаа. Гээгдэнги промышленностьтай, ахир тулюур хүдөө ажахытай байһан колониальна Хитад мүнөө хүгжэн һалбаранхай. Энэ үедэ Хитадай Арадай Республика элдэб янзын промышленна продукци гаргана. Паровозууд, океанай пароходууд, паровой котелнууд, турбинанууд, автомобиль, тракторнууд, хүндэ рельснүүд, трансформаторнууд, орёо нарин приборнууд, станогууд болон бусад тэрэ тоодо ороно бшуу. Ороной хүдөө ажахыдашье горьтой амжалтанууд туйлагдаа.

Уласхоорондын харилсаануудта Хитадай Арадай Республика шухала үүргэтэй болонхой. Уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудые Хитадай хабаадалгагүйгөөр шиидхэхэ аргагүй болоо. Хитадай Арадай Республика хадаа дэлхэйн ехэ гүрэн болотороо хүгжэбэ. Тиимэһээ эб найрамдалай, бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалай түлөө тэмсэгшэд Хитадай Арадай Республикын баримталдаг шугамые хараада абаха ушартай болобо. Гэхэтэй хамта США-гай хүтэлбэрилхы бүлэглэлнүүд уласхоорондын үндэһэн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ Хитадай Арадай Республикые хабаадуулхагүй һэдэлгэ гаргана. Тиигэжэ Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида Хитадай Арадай Республикын хуулита һууриие һэргээхэ хэрэгтэ тэдэнэр

һаад тойбо ушаруул
эдэ хархис этэгээдүүд Та
дээрэхи чанкайшистнууда
рые дамжанэ. Энэ аралы
хархис этэгээдүүд өөрын
бааза болгожо, Алас
эб найрамдалда саг ү
тохёолдуулна.

ООН-до Хитадай Арад
ликын хуулита эрхэнүү
хын, Тайвань аралые
стнуудһаа, тэдэнэй Амер
рагшадһөө сүлөөлхын түл
Союз социалис бусад
хамта сахэ шууд тэмсэ
ёһотой газар болохо Тайв
Эхэ орондойнь нэгэдүү
иигэжэ табигдана бшуу.
циалис можын бусад ор
Хитад бии гэһэн номнол
буруушаана. Тайванни
абаһан ушарые чанкай
засаг түрые һайшаахы
Арадай Республикада аса
байлдаа бэлдэхын зорил
риалистнууд иимэ номн
юм. СССР хадаа аха
арадые бури мүһэн дэм
дайн байлдаа эхилхэ дү
гээдүүдтэ Советскэ пр
нэгэнтэ бэшэ уридшалан
байна. «Биднэр мүнөө
жэ мэдүүлнэбди. Хита
Республикада добтолхоёо
шэдтэ агууехэ хитад ар
скэ Союзай, бүхы социа
арадууд шанга сохилто
шанга сохилто үгэхэ бай
хэншье бү мартаг лэ»
оной июлиин 2-то ради
неэр үгэ хэлэхэдээ, Сове
тельствын толгойлогшо
щёв мэдүүлээ һэн.

Советскэ Союз, Хита
Республика, социализмын
нууд шэнги, политическ
ческа, научно-техниче
культурын харилсаану
жэлдэ хүгжөөхэ бүхы
жотой. Яахадаа иимэ а
лагдахаб гэхэдэ, эдэ хоё
гэл адли социально-эк
политическэ байгуулалт
үзэл сурталтай, коммуни
ха гэһэн уг зорилготой

(Үргэлжэлэлынь ... нюурта)

Хитадай Арадай Республикын ниислэл Пекин хо... мынь талмай.
Синьхуа—ТАСС

СЭБЭР СЭХЭ СЭДЬХЭЛТЭН

Лодырьнуудта, хомхой хобдог, хүнгэн олзо бэдэрдэг этэгээдүүдтэ амар заяа үзүүлхэгүй сэхэ сэбэр сэдьхэлтэн олон. Эгээл эдэнэр үнэн һэшхэлээрээ хүдэлжэ, гектар бүриһөө мянгаад центнер кукурузын ургаса хуряана, горох ба бобы, свёкло болон бусад ургамалнуудые таряжа, ниитынгэ малда шэмэ ехэтэй тэжээл бэлэдхэнэ. Эдэнэр лэ Украинын суута звеньевой, Социалис Ажалай Герой Надежда Григорьевна Загладын уряада харюусана.

—Эгээл бидэнэрэй, таряашадай сэдьхэжэ бодожо ябаһые Надежда Григорьевна ямар мэргэнээр хэлээ гээшэб, гэжэ кукурузашан-механизатор Иннокентий Николаевич Дамшилов хэлэбэ. Энэмнай мүнөөхи суута кукурузашан Дамшиловай хүбүүн гээшэл даа.

Энэ таряашамнай залуу хүн бэшэ, һэншэгаарнь сагаан үһэн яларжа эхилэнхэй. Наһан соогоо нилээдгүй ехэ газар элдүүрилһэн, нилээд олон мянган центнер шэниисэ, ярса, ешмэн, обёос ургуулһан хүн. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ таряашанай сэдьхэлые полиин «хатан» эзэлэнхэй. Кукурузын набша намаа ехээр ургуулхын тулада өөрынгөө участок дээрэ ехэ наг шэбхэ гаргажа, хүрьһэндэнь оруулдаг байна. Мүнөө жэлдэ 295 гектар газар Георгий дүүтэеэ хамта элдүүрилээ. Энэ полиһоонь һүн эдеэтэй буурсаг абтаа.

—Мүнөө жэлнай ганса энээгээр манине баясуулна бэшэ,—гээд Иннокентий Николаевич үргэлжэлүүлбэ. —Энэ жэлдэ түрүүшынхеэ өөһэдын үрэһөөр 34 гектар бобы таригдаа. Энээниемнай харыт даа.

Бобын нэгэ бүлэг эшын буурсагуудые тоолоходо, 60 болобо. Энэмнай нэгэл бүлэг эшын буурсагууд.

— Эндэ оролдолго дэмы гаргаагүй зон байнабди,—гээд Иннокентий Николаевич миһэрнэ. Хойто жэл үшөө һайн ургаса ургуулхабди.

Аха дүү Дамшиловтан өөһэдын үрэһөөр тарилга хэхэ тухай ехэл оролдоо юм гээд «Родина» колхозой правлени соо хэлсэхыень дуулаа һэм. 1961 ондо 12 гектарта энэ шэнэ ургамал таряа бэлэй. Тиихэдэнь манай, Тамирай, газар дээрэ иимэ ургамал эдеэшэхэнь бэрхэл ха даа гэжэ олон хүн һэжэглээ һэн. Һайн газараа дэмы хосорооxонь, тэндэ ондоо ургамал таряа һаа дээрэ һэн гэлсээшэд олон байгаа. Тиигэбэшье аха дүү хоёр сухаряагүй. Тарилгаяа хээд лэ, зундаа зурууд хоорондуурнь гурба дахин элдүүрилээ. Тиигэжэ оролдоһонойнь харюуда ургасаньшье һайн байба. Намар ургаса хуряаха сагай ерэхэдэ, олон ондоо һанал бодол гараа. Зарим нэгэн бобын ургасаар силос дараха, энэ дээрэнь малда эдюулхэ гэлсэдэгшье байгаа. Аха дүү Дамшиловтан өөһэдынгөө һанаһаар байжа:

— Силос дарахада, малдашье эдюулхэдэ болохол юм ааб даа. Теэд өөһэдын үрэһэтэй болохо тухай бодохо бэшэ аалди? Манай эндэ таараһан үрэһэтэй болохол ёһотойбди, —гэбэ.

Иигэлдэһээр, сэсэ буляалдаһаар байтарнь, хура бороон оробо. Хадаһан бобынгоо ургасые халхабша доро асаржа хатаагаад, гараар сохихо баатай болобо ха. Иигэжэ үрэһэниинь абарагдаа. Тиигэһэнэй ашаар **мүнөө хабар тус колхоз 100 гектар** шахуу газарта бобы таряа бшуу. Газарай хүрьһэ эртээнһээ бэлдээд, үтэгжүүлээд, тарилга хэхэдэ, ургасань һайн гараа.

Энээнтэй хамта сэбэр сэхэ сэдьхэлтэй, ниитын хэрэгэй түлөө һанаагаа зободог ондоошье хүнүүд һанаандам ороодхино. «Пограничный» совхозой механизаторнуудай бүлэ соо Мария Павловна Черепанова бии юм. Энэ эхэнэр хори гаран жэл трактор ба комбайнда хүдэлөө. Дайнай үедэ, удаадахи жэлнүүдтэнь манай республика дотор эхэнэр механизаторнууд нилээд олон байгаа һэмнай. Хабар эртэһээ эхилээд, намарай ольбо унатар трактор, машина, комбайнуудые жолоодон, үргэн, ехэ полинуудаа зэдэлүүлэн ябадаг бэлэй. Тэдэнэй тоодо Мария Павловна ябалсаа, мүнөөшье ябаһаар. Механизаторай хүндэтэ мэргэжэлһээ хахасаха гэжэ энэ хүн ой ухаандаашье оруулдаггүй юм. Үбэлдөө Мария Павловна малай фермэ ошожо, хурьгашанаар гү, али һаалишанаар хүдэлдэг байба. Мүнгэ олзо ехээр олохын тулада иигэжэ ябадаг бэшэ (механизаторнуудай ажалай түлөөһэн яһала ехэ), харин хүдэлмэришэдэй дутажа байхада миин байха аргань үгы һэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Мария Павловна комбайнернуудай мүрысөө үүсхэһэн байна. Урзанда, ургаса хуряалгын урда тээ, механизаторнуудай зүблөөн дээрэ иигэжэ хэлээ һэн:

— Аймаг доторoo комбайнераар ганса эхэнэр хүдэлжэ ябанаб. Эгээл тиимэһээ түрүүлэн үгэ абажа хэлэхэ дурам хүрэнэ. Хүнэй урдаһаа харахадаа нюураа улайхагүйгөөр, үнэн сэдьхэлһээ хүдэлэе, нүхэдүүд,—гээд зал руу харасагаан, Иннокентий Николаевич Жарниковта хандаба:

— **Аймагай эрхим комбайнер һэн туладатнай, Таниие, нүхэр Жарников, мүрысөөндэ уринаб.**

Иигэжэ хэлүүлхэдээ, Иннокентий Жарников трибунада гаража, тэрэ урьяаень хүндэтэйгөөр хүлеэһэн тухайдаа мэдүүлээ һэн.

— Үрэ дүнгөө намар гаргуужамди,—гэжэ Мария Черепанова зал сооһоо дуугарба.

Дүнгүүдые гаргаха саг болобо. Мария Павловна сезон соо 853 гектарай таряа хуряагаа. Иннокентий Николаевич мүн лэ түрүү зэргэтэ байба. Тиигэбэшье хэды тоогоор нүхэр Черепановаһаа хожомдоо.

— Эрэ хүнэй нэрэ солые хамгаалжа шадаагүйш. Эхэнэртэ булигдашоош,—гэжэ нүхэдынь наадалдаг һэн.

— Эрэ хүнэй нэрэ хүндын түлөө тэмсэлшье болоогүйл даа, харин механизаторнуудай нэрэ соло тухай хэлсээн болоно, — гэжэ Иннокентий Николаевич харюусаба. Хүн бүхэн лэ түрүү һууриин түлөө тэмсэхэ аргатай байгаа ха юм даа. Энээндэ Мария Черепанова булижа гараа. Тэрэ жэл Мария Павловна республика соогоо түрүү һуури эзэлээ һэн. Тиигэжэ, КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэриин ёһоор, ургаса хуряалгын чемпион болоһон юм.

Мүнөө жэлдэ Мария Павловна коммунис ажалай ударнигай үнэмшэлгэтэй болонхой. Хабарай тарилга хэлсээд, зундаа комбайнаа заһажа бэлэн болгоод, таряа хадалгада гарахынгаа урда тээхэнэ үлбэртэһэн юм. Мүнөө бэень заһаржа, ажалдаа гараха сагынь холо бэшэ болоо. Таряашан нэрэеэ хүндэлэгты гэһэн Н. Г. Загладын статья тухай хөөрэлдөөнэй гарахада, энэ эхэнэрэй нюур хүхюутэй болоно.

— Таряашанай нэрэ хүндэ, алдар соло тухай ехэ хөөрэлдөө эхэнэр хүнэй үүсхэһэндэ баяһан омогорхоноб. Хүсэд эдэгэмсээрээ механизаторнуудайнгаа бүлэдэ ороxоб. Өөрынгөө һуури эзэлхэл байхаб. Хүсэ шадалайнгаа байгаал сагта ниитын ажахын нэрэ хүндын түлөө тэмсэхэб,—гэжэ мэдүүлнэ.

Ниитын хэрэгэй түлөө һанаа үнөөгөө зободог, үнэн зүрхэнһөө хүдэлдэг сэбэр сэхэ сэдьхэлтэнэй дунда залуушуулай олоорoo ургажа байһаниинь һайн. Тамир нютагта ажаһуудаг нэгэ залуу басаган тухай тэмдэглэнгүй гараха аргагүй.

— Надежда Григорьевнагай статья уншахадаа, ехээр һонирхооб,—гэжэ «Родина» колхозой гахайшан, залуу басаган Улита Семенова хэлэбэ. Үнэн бодоод үзэхэдэш, иимэ ушар захаһаа тохёолдодог лэ даа. Өөрынгөө, фермынгээ ажалаар ханаагүй байхадаа, би эгээл иигэжэ шэбшэдэгби. Хүн бүхэнэй өөрынгөө мэргэжэл тушаа иигэжэ бододог һаань, һайн бэлэй.

Энэ хөөрэжэ байгааша басагамнай һаял хори гаража ябаһан хүн. Тиигэбэшье гахайн фермэдэ 6 жэл тухай ажаллана.

— Энэ муухай ажалаа хаял даа саашань. Энэшни басаган хүнэй хэхэ ажал гээшэ аал. Энээнһээ ондоо юумэ оложо ядаа хүн гүш. Үзэг бэшэг мэдэхэ ха юмши. Конторо сооошье һуухаар хүнши,—гэхэ мэтын олон үгэ энэ басаган дуулаһан байха.

Иимэ юумэ шагнаханьшье шэхэндэ хажар. Улита Семеноваһаа ондоо басаган нэрээшье тэрьелшэжэ болохо байгаа. Таряан ажалай бригадада гү, али һаалишанаар гү ошоод, хүдэлжэ байха һэн. Теэд, Улита тиимэ хүнүүдэй нэгэн бэшэ
гэ ажалда хүдэлөөл һа
шээ гүйдэг заншалгүй

Энэ хабар поршоонхо
залжа эхилээ. Тиихэдэ
шье мүртэй юумэ олохо
хозой правлени ажал
үдэр үдэрөөр үгэхэ г
байгаа.

— Хэдэн жэл соо
дүнгөөр—поршоонхо
болгоһоной зэргээр т
аад, мүнөө үдэр үдэр
түлөө түлбэри абаха г
һан ябадал гээшэ ааб
Улита Семенова дураа
дуулһан байгаа.

Уданшьегүй гахайн
лай үрэ дүнгөөр түлэх
тооходонь, залуу гах
баясаа бэлэй. Тиигэһэн
поршоонхонуудшье гар
Тус колхоз энэ жэлэй
хад соо гүрэндэ мяха
сэбөө үлүүлэн дүүргэ.
гаад поршоонхо шахаг
Ефим Леонтьевич Сем
Борисович Собашников
харана. Эдэнэр ажал
бэридэ ехэ дуратай. Т
дэ гахайнуудые олоор
арга оролдосотойгоор

Ажалай түлбэри ту
хайшад юун гэжэ бод
урда тээ һара соо 50
даг һаа, мүнөө 80—10
абадаг болоо гэхэдэ,
нал бодол эли болохо

Үнэн сэдьхэлһээ хү
дые дахуулдаг, һайн
хэлтэн колхоз, совхоз
олон. Коммунис ёһоор,
хэлһээ хүдэлхэ, малша
рэ ургажа ябахын түл
нууд ехээр оролдодог

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1962 оной сентябриин 30.

...ршэлэн Сэлэнгын эрьедэ.

Ц. БАЛДАНОВАЙ фотоэтюд.

ЖАБАРТЫН ГАЛХАНУУД

ЗУРАГЛАЛ

...ы тээ тэнгэри бүрхэжэ, ...о янзатай болобо. Зүүн ...Худан голой эрьеһээ, һаб... ...бшээн хүдэлжэ, сабшагда... ...най аяр шара алтан эшэ ...шань дүмүүхэнээр хүдэл...

...ыш, юу хараад байгаа... ...гэжэ һөөлдэнгир бүдүүн ...нүхэрэйнгөө ууртайшагаар ...Чимитдоржо бодолгото ...шагдаһан таряанай полиие ...шэртэжэ байһанаа, шам... ...цикл тээшээ гүйн ошобо.

...оржо бодолгодо абтаха ...байгаа. Тэрэ һанаа амар... ...ерхэтэй аал! «Яажа саг ...йн шанартайгаар таряагаа ...Юу хэхэ аад лэ, хээгүй ...лабаб»,—гэжэ Чимитдоржо ...һанаата болодог бай...

...түрүүшынгээ жэлдэ энэ хү... ...н машина жолоодоно бэ... ...Түргэн түжэр, ажалша ...шынгаа зан абариие Чи... ...һайн тухайлдаг болонхой. ...машинадаа нэгэ янзаар ...болохогүй бшуу. Саг үеын ...м, машинань элэжэ, хуу... ...сэ шадалаа, зан абаряа ...байдаг. Харин тиихэдэ Чи... ...жэл бүри дүршэл ехэтэй, ...тай болоно ха юм. Энээн ...юумэ бүхэн хубилжа, һэл... ...бүри ондоо боложо бай... ...до гансал тоһодоод орхи... ...арханаар дуулажа яба... ...айнь мотор мүнөө жэл... ...тоһодоод орхихын хажуу... ...тэндэнь, энэ тэрэ та... ...урэбүүдыень хүсэд һай... ...ажа, бүри орёо оньһон ...нь саг үргэлжэ тоһодо... ...а, нарилан шалгажа бай... ...хой. Хэдышье һайнаар ...руулалжа ябабашье, ха... ...комбайнинь мүнөө эбдэр... ...ы.

...най үхэбэ, — гэжэ Чи... ...хажууда хүдэлдэг хү... ...бүүтэй тугаархана нэгэ ...тойгоор хэлээд: — Мүнөө ...шье бороо орохо, — гэ... ...Чимитдоржо тиимэшье дура... ...гүй.

..., ши, мотоциклаараа центр ...ыш даа, бишни энэ һам... ...шинаяа тоһодожо, сэбэр... ...байнууб, — гэжэ һүүлэй ...мбуу аргаахан хэлэбэ.

...оржо шэнэхэн абаһан мо... ...мордожо, хуа тооһо ...Жабартын харгыгаар уруу... ...о. Тэрэнэй багаха амида... ...ехэ ехээр ууһилан оро... ...а, заһабарилгын мастер... ...ша нүхэр Дашицыренов ...гайхаһан янзатайгаар ...нэбхилэн дуугарна:

...лабши? Гэнтэ яагаад ши... ...уу зан хүдэлшэбэ гээ...

...ашье һаа, бутардаг юм... ...шни шамайгаа гал соо ..., үһанда шэнгэхэгүй хүн гэжэ тоолоод байгшалди. Одоол нэгэ эбдэрбэ гүш?..

— Зай, шимни намда энээниие гагнажа үгыш даа, энэ подшипнигни хуушарһан байжа, хайлашаба ха юм. Энээнһээ болохо юумэ бүтээхэ, забод шэнги дархан ха юмши даа,—гээд Чимитдоржо энеэбхилэн, эбдэрхэй подшипнигаа һарбайба.

Иигэжэ дуулахадаа, мастерскойе заагша гансата томоотой боложо, толгойгоо һэжэн, подшипнигыень абажа үзэһэнэйнгөө һүүлдэ уйтайшагаар хэлэнэ:—Одоол намайгаа шимни барибаш даа. Барагтай юумэн һалаа юм гү гэжэ һанаалби. Эндэ үнинэй хадагалжа байһан нөөсэ—нэгэл подшипнигтай һэмди. Абахал болоо гүбши — хоёр нюдэнһөө үлүүгээр хаража ябаа хүм.

***

Боро хараан таһаржа, намарай шэбэнүүр бороо һабинаба. Газаа жэнхэн балай харанхы. Хөөбэр боро огторгой гансата доошоо намхайн һуушаһандал, хүндөөр уухилна хэбэртэй.

Нимбуу бага норон алдахадаа, комбайн дороо ороод, борооһоо хоробо. Хоёр нюдэнэйнгөө шалашатар харанхы руу нүхэрөө хараашалан шэртэнэ. Энэ харалган бороотой һүни Нимбуу гэртээ ошохо дурагүй байгаа һэн. Ябашье комбайнаа амидыруулжа ажаллаха, нормоёо хүсөөхэ дураниинь булижа байгаа бэлэй. Гэнтэ урда боориин хаяаһаа хурса гэрэл толоргоод, һүниин харанхые хаха сохин, мотоцикл гаража ерэбэ. Нимбуу нүхэрэйнгөө саг дары бусажа ерэһэндэ баясажа, хоргодоод хэбтэһэн хуурай газарһаа мүлхин гараба.

—Зай, бишье мүнөөхиеэ оложо ерэбэб. Табяад орхихомнай гү? — гэжэ Чимитдоржо хэлэнэ. Тэрэнэй углаһан дарсагар субаһаа бороогой уһан гоожоно. Нюур дээрэнь уһан ялаганан гүйлдэнэ.

— Тиибэл бэлэбди. Хадахаяа болёолди даа. Сабшаха зон бэшэ гүбди...

— Сабшаха даа. Бороошье һамбаашалхабди. Сагнай үнэтэй.

Тэдэ хоёр нүхэд ехэл яаража, бороогойшье адхаржа байһаниие һайтар ойшоонгүйгөөр хэрэгээ хэжэ эхилбэ.

Чимитдоржо Цыденмункуев Нимбууһаа холо аха юм. Ажал хүдэлмэридөөшье үнинэй дүршэһэн, халуун шулуу нилээд долёоһон хүбүүн байгаа. Хараха янзада тиимэшье дорюун хүсэтэй бэшэ. Дунда зэргын бэетэй, харахан шарайтай, маряагүйхэн, хори гаранай хүбүүн юм. Чимитдоржо олон үгэгүй бэлэй. Теэд ажал дээрээ тэрээнтэй хүн бүхэн нүхэсэжэ, халуун холбоотой болодог һэн.

Нимбуу Бабуев һаял хори хүрэжэ ябаһан хүдэр дорюун бэетэй, шииираг улаан шарайтай, ажалша солбон хүбүүн юм. Тэрэ Чимитдоржо нүхэртөө этигэдэг, хүндэлдэг болонхой. Эдэ хоёр зан абаряараа тад ондо ондоонуудшье һаа, ажал хэрэг дээрээ нүхэсөөд, гар гараа барисалдан, һанагдаагүй ехэ үүсхэл үүргэ дүүргэжэ ябана ха юм. Тэдэнэр таряа сохилгодо ороһоор үдэр бүриингөө даабариие хододоо үлүүлэн дүүргэдэг байгаа. Халаан соогоо 12 га газарта таряа сохихо даабаритай аад, үдэр бүри 19—22 га алданагүй. Бороотойшье байг, харалган хүйтэншье байг — эдэ нүхэдүүд омог дорюунаар байдаг.

— Яаһан бороо гээшэб. Нэбтэргэжэ һалаха гээ юм гү даа. Бидэ шабар бэшэ хадаа яашахамнай һэм. Гансал энэ таряа норгохонь харамтай байна, — гэжэ Нимбуу хүхин һагад хэлэнэ.

— Бэрхэш, Нимбуу. Мэнэ дүүргэхэ болообди...

— Юу намайе магтанаш, хэн энээндэш этигэхэ юм?..

— Би өөрөө этигэнэб. Шамтай ажаллахадамни, намда ехэл хүнгэн зохид байдаг. Ши ёһотойл нүхэрши, хүшэр сагта—дэмжэхэ, хөөхир сагта —хориголхо, һайн нүхэр байнаш даа.

Нүхэрэйнгөө энэ багаха һайрхуулан татажа хэлэхэдэ, Нимбуу гомдобогүй. Тиигэжэ нүхэртөө өөрөө хэлэһэйб гэжэ тэрэ сэдьхэнэ: Энэ бороотой хүхюугүйшэг һүни нүхэртөө дулаахан үгэнүүдые хэлэхэ гээшэ мүн лэ ехэхэн шадабари ха юм.

Тээ оройхон бороогой һэб гэхэ багаар тэдэнэр комбайнаа заһабарилжа дүүргэбэ. Адар томо оньһон абарга морининь уурталгаар хэды турьяад, хүхэ утаа хаюулан, жэгдэхэн дуугаар хүнхинэжэ эхилбэ. Комбайниинь таба-зургаан нюдөөрөө эмнижэ, Жабартын таряалангай ута руунь нюдэ һаргаамаар гэрэл сасаруулба.

***

Би үглөөдэрнь, үдэшэлэн, хүсэд харанхы болоһон хойно Чисаанын совхозой 2-дохи отделениин тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Цырен-Намдак Намсараевтай тэрэнэй мотоциклда һуулсаад, Тураасгайһаа баруулжаа гүйлгэлдэжэ ябаа һэмди. Манай нюдэндэ, харгын хойтохи губээнүүдэй оройгоор, Жабартын эхеэр хэдэн комбайнуудай һаруул галнууд һүниин харанхые һэтэлэн, урагша хойшоо шэшэрэлдэн ябаба. Ямар гоёб, Жабартын галханууд! Ямар баян бардам, дулаахан элшэнүүдтэйб, эдээхэн Жабартын галханууд! Хэды ехэ ороо һо таряан сохигдон абтана гээшэб!

Г. Даржаев.

Хори.

Уран зохёолшод—сэрэгшэдтэ

...Үсэгэлдэр бүлэг уран зохёолшод сэрэгшэдтэ айл...ба. Уулзалга нээһэн уран зохёолшо Ц. Дамдинжа... буряад литературын хүгжэлтэ тухай хөөрэхэ зуураа, ...жэлнүүдтэ хэблэгдэһэн буряадай уран зохёол... томо томо номууд дээрэ тодорхойгоор тогтобо.

...Удаань сэрэгэй албанда байһанаа һаяхан табигда...тэнһөө ефрейторэй зэргэдэ хүртэһэн залуу поэт Сол...ашабаев Балтиин далай; Ригэ хото тухай шүлэгүү...рыемэ альга ташалган доро уншаа.

...Запасай ахалагша лейтенант Алексей Бадае... сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан шүлэгүүд мүн лэ хани...нгаар угтагдаа.

— Хододоо манда айлшалжа байгыт!—гэжэ сэрэг...үүлдэнь уран зохёолшодые уриһан байна.

Нүхэр ёһоной пароди

Цырен-Базар Бадмаевта

Нэгэ жороое һургаа һэм,
Намжар зөөлэхэн, гүйгөөшэ.
Нютагайм заншалаар тэрэнии
Нэрлээл Сэрэн-Жороо гэжэ.
(Сэрэн-Жороо)
Иишэ, тиишээ
комадировкоор
Эсэхые мэдэнгүй ябаалби
Басагад, хүбүүдтэ
зорюулан,
Баахан ном бэшээлби.
Эмниг морид тухай,
Эхир ухибүүд тухай—
Эрхүү, Шэтэдэ толилоолби.
Сэрэн-Жороогоо унаад,
Шүлэгэй дабаа дабагша
һэм
Һаянайл тэрэм дохолоо лэ—
Һайбар, жороонш
мэдэгдэнэгүй.
Харин Пегас морие
Хаанаһаа оложо барилтайб.
Хада үндэр Парнаста
Хайшан гэжэ гаралтайб.

Вл. Петонов.

Д. БУЯНАЕВ

Түрүүшын үдэр

РАССКАЗ

— Эй, хүбүүд! Үглөөдэр һургуулимнайл! Һүүлшынхеэ нэгэ табихамнай гү? — гэжэ тээ хойно тэсхэгэр Борогшонтоёо үлэшэһэн Балсанай шангаар ооглоходо, түрүү ябаһан Доржуунай тодоод:

— Һөө, харыт энээнээ, яаһан дорюун юм. Үшөө табихамнай гү гэнэл. Оройдоо оро барааень харахагүй, орондолгын оёорто үлэшэхэ аад даа!—гэжэ дээрэлхэн, үгэеэ дэмжүүлхэ һанаатай нэмэбэ.—Оодой, тиимэ бээз?

Харин халаахайда халажа ядан байдагтаал, Доржуунайһаа айдаг Оодой тэрэл дорон дэмжэбэ.

— Үшөө тооһондомнай төөришэхэгүйгөө мэдээ гыш. Манай гурбынхин машина шэнгеэр гүйлгэхэбди!

— Үү, машина бараг даа. Бидэ, дүрбынхид, ракетэ шэнгеэр табилуулхабди, тиимэ гү, Доржо?

Энэ үедэ хамагай хажууда түригдэшэһэн гурбадахиин Солбон дорюун хоолойгоор:

— Эх! Гагарин гээшэб! Давай, үзэел даа! — гээд харсага шэнгеэр урагшаа бүхын, ташуураа далайхадань, Доржуунай мэгдэшоо:

— Бай! Бай! Ши, Солбон, яабашье түрүүлхэгүйш: битнайл ёһотой Гагариндал табилуулхаб! Удаань дүрбэдэхиин Доржо:

— Би... би Герман Титов болооб! —гээд хамагһаа үрдижэ, хоёрдохи «космонавт» болошобо. Бэшэ табанда Николаев Попович хоёрой алдар нэрэ хүртэжэ, бар ехэ буляалдаан болобо. Баран космонавт болохо дуратайнууд. Теэд космонавт — хоёрхон! Гэбэшье үхибүүдэй шиидхэбэри удабагүй: мүнөөдөө томошуул ахалагша классайхид бэерхүү даа — дүрбэдэхиин Сүхэдэй Николаев, гурбадахиин Оодой Попович боложо, хоёрдохиин Солбондо, нэгэдэхиин Сайнсагта, Балсанда алдар нэрэ хүртэбэгүй. Тиибэшье тэдэ гурбан сүхэрбэгүй хаш:

— Ээ, нүхэд, бидэтнай өөһэдөө «космонавт» болохомнай! — гэжэ дурадхал оруулбад.

Элитэ дүрбэн баатар «космонавт», ерээдүйн гурбантай хамта долоо болоод, замбуулинай харгыгаар бэшэшье һаа, талын харгы руу хиидэшэбэд. «Шүү, шүү... ш-шүү!». Улаан тооһон. Хүсэтэй һалхин огторгой өөдэ мушхарна. Дундань, монсогор долоон морин — «ракетэ»! Эгээ түрүүлэн Доржуунай Зээрдээрээ, тэрэнэй хойноһоо ама буляалдаһан Доржын Халтар Солбоной һаарал хоёр, тиигээд Оодойн Хээр, тээ хойно Сайнсагай Соохор, хойноһоонь Сүхэдэйн Соёр, һүүл зуужа Балсан Бордоошхотоёо...

Зунай үдэшэ. Хүл нюсэгэн наһанай хүхюун саг! Хээрын нуга. Бахын дуун. Баһа дээрэш галуунай зэлэ татаан. Һайхан даа, һайхан! Хоёр һара тухай колхоздоо бухал шэрэһэн үхибүүд, «баатар космонавтнууд», харин мүнөө иимэ үдэшэ энэ удаа һүүлшынхеэ ажалһаа бусажа ябахадаа, нарата дэлхэйн харгыгаар табилуулан дабшана бшуу. Мүнөөдэр — ажалай һүүл, үглөөдэр — һуралсалай эхин! Зүб даа, энэ сагта баяр, жаргал, дуу шуун, энеэдэн — эдэ бүгэдэ һурагшадай зүрхэн соо багтахаяа болёод ябаа ёһотой. Наһан соонь үлэхэл.

Хуа тооһо гэзэгэтүүлэн, мүнөө долоомнай харгыгаа хахадлаад ябабад. Һүүл бариһан Балсан хоёр «космонавтые» ахинхай, үшөө нэгэндэ дүтэлэн ябахадаа, жолоогоо һула табижа, ута бургааһаяа хуха татаад, хоёр гартаа баринхай, урагшаа бүхын, моринойнгоо хоёр хажууһаа шабхуурдажа ороно. Даб гэһээр хоёрые ахижа, Солбонтой зэргэлэн бага зэргэ ябатараа, дахин Бордоошхоёо шамдуулан, Доржуунай-Гагаринда дүтэлэн ерэнэ. Харин Доржуунай хойнохоноо ябаһан хүйхэрые харахадаа сухалаа хүрэжэ, аһан шадалаараа Зээрдээ шабхадана. Удабашьегүй урагшаа дүүлиһэн Балсанай Доржуунайтай зэргэлэн ерэхэдэ, «Түрүүлээд лэ үзөөрэйш!..» гэһэн ааляар аад, айдаһатай абяан дуулдаба.

Ама буляалдаһан хоёрнай зогсохо туйлдаа бүри дүтэлшоод ябаба. Балсан мэгдүү. Доржуунай бүришье. Шадаал һаа өөһэдөө гүйлдэшэхөөр урагшаа бүхылдэн, моринойнгоо хүзүүн дээрэхэнэ һуубад. Энэ үедэ харгын хажуудахи сахилзада хоргодоһон унжагар хара нохойн һүрэн бодоходо, Бордоошхо халба һүрэжэ, жолоогоо һула табиһан Балсан агаарта хиидэшэбэ. Гансата Балсанай нюдэндэ газар дайда хүмэришэһэндэл болоод, эреэлжэлэн, шарлан харагдаба... Үхибүүд Балсанай хажууда сугларба.

...Үглөөгүүр. Балсан орон дээрээ хүнжэлөөр орёолгонхой һууна. Энэ үглөөе унаган наһанайнгаа сортоо соо хэды удаан хүлеэгээ һэм. Мүнөө теэд тэрэ үглөөнь ерээ!... Харин баярай хажууда юушье гэһэн гасалан гээшэб даа: Балсанай баруун хүл мэнэн хабдар, тэсэхын аргагүй үбшэн. Болёол даа, болёо! Мүнөө эжынь һэреэд, һургуулида абаашахын орондо, больница абаашахань!...

Гэртэ ойро нааша һэришэмээршье хүн үгы янзатай. Түрүү хойто ханаар заахан бүүбэйтээ эжынь хурхирна. Энэ газараар, Сосор дүүнь, абатаяа хэбтэнэ. Балсан һэмээхэн орон дороһоо башмак гуталаа абаад, элүүр хүлдөө углаба. Харин үбшэн хүлдөө үмдэхын аргагүй — абынь хүлдэл томо болошонхой. Яалтайб, иихэдэ? Балсан гасагдабагүй: эжынгээ ажалай муу гуталые оложо үмдөөд, яаран хубсалжа, ябууд сүүмхэеэ шүүрэн, һэмээхэн газаашаа гарашаба.

Жэмэс, ая гангаар хангалтаһан шаргал намарай түрүүшын үглөө. Зүүн хойто зүг гэгээн гэрэлээ дэлгэнхэй, үшөө нэгэ үдэрэй түби дэлхэйдэ мүндэлэн ерэһэниие гэршэлнэ. Талын дууша жэргэмэл угтан, таалан, баярай хүгжэм таталуулна.

Балсан шүдөө зуунхай, үбшэн хүлөө халта дүнгэлсэн, Балдан үбгэнэй урдуур гаража ябатараа, тэрэ үбгэниие дууряан, таяг тулаад, дохолжо наададагаа һанаад, урдаа хэбтэһэн шодогорхон бургааһа тулаад үзэнэ. Һай, зохид гээшэнь, юрэдөө, үбшэн хүлдөө «нүхэртэй» болошоһондол боложо, саашаа түбэггүй гэшхэлбэ.

Тосхоной гол үйлсын дунда бригадир Галсан хаанаһаашьеб гаража ерээд, урдаһаань энеэбхилэн:

— Һүү, энэ шимнай үбгөө болошоо гүш? Хари ихэлши даа. Тэрэ Балдан үбгөөе наадалжа, дохолон болодог һаабзаш. Харин мүнөө өөрөө дохолон үбгөө болошоош! — гэжэ наадалхадань, Балсан дурагүйхэн:

—Би үбгөө болоогүйлби. Үсэгэлдэр мориһоо унажа, хүлөө үбэдхөө хүм, — гэнэ.

— Үү даа, теэд хүлшни гэмгүй юм гү?

— Ехээр хабдаа. Эжын гутал эгээ таараа юм, — гэжэ гуталаа харан, хөөрүү харюусана.

— Булгаршоо гээшэ, Балсан. Зай, бараг даа, бү зобо! Би шамайгаа хэшээлэйшни һүүлээр больница абаашахаб. Ши зундаа бухал шэрэжэ, маанадтай хамта ажаллалсааш. Һай хэһэн, туһа хүргэһэн хүнүүдые бидэ мартадаггүйбди. Зай, мүнөө һургуулидаа ошо даа. Зоримгой, бэрхэ хүбүүн боложо байгаа байнаш. Һайн хүндэ һаатал байхагүй гэдэгтэл, түрүүшынгээ үдэр дохолоншье һаа, һургуулидаа ошожо ябахыешни харахада, эрдэмэй далайда зоригтой тамарха хүбүүн байнаш, бэрхэш! — гээд Балсанай мүр дээрэ гараа табиһанайнгаа һүүлдэ, ажалша мундуу алхасаар үйлсэ уруудан ябашаба.

Тэсэшэгүй үбшэн хүлтэй Балсан уулзаһан газартаа бургааһан таягаа юундэшьеб мартажархёод, нэгэл мэдэн гэхэдээ, һургуулиингаа газаа ерэһэнээ обёорбо.

ШЭНЭ НЭРЭНҮҮД

Борис СЫРЕНОВ

Сагаан саһан мундаргануудаа үбэл зунгүй яларуулан байдаг аршаанта һайхан Түнхэн нютагта Борис Сыренов дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ түрэһэн юм. Эрхүү голой эрьеэр наадажа ябахадаа, һургуулида һуража байхадаа, тэрэ түрүүшынгээ шүлэгүүдые шэбшэдэг бэлэй. Удаань зарим шүлэгүүдынь Түнхэнэй аймагай газетэдэ гараһан байха. Мүнөө Борис Улаан-Үдын багшанарай институдай хэлэ ба бэшэгэй факультедэй нэгэдэхи курсда һурахаяа оробо. Шүлэгүүдынь жэлһээ жэлдэ улам хүдэржэн, шэмэ шүүһээр дүүрэн, уншахада уян зөөлэн боложо байһыень һайшаан тэмдэглэхэ зуураа, залуу поэдтэ ута аян зам, арюун амжалта хүсэжэ, уншагшадтаа дурадханабди.

ДУУМНИ

Ая гангата Америкын прериин
ногооной шүүһэ амсаһай, дуумни.
Амисхал зүрхөөрөө
тамир алдаһан зонуудта мэндээ хүргэһэй.
Дуумни, шам шэнги; шубуун мэтэ
бүхы зонууд сүлөө олог лэ!
Дуумни, алтан эрьетэ Африкын лиан соогуур
Данкын зүрхэн мэтэ толорон гараг лэ!
Дуумни, уянта Индиин пальмануудай
юрөөл шагнан абаг лэ!
Дуумни, хуурша Монголой хуурай губяар
хура болон адхарһайш.
Дуумни, Байгал далайн долгин соо
хайба онгосын халбага болон зүдхэһэйш!

ХАБАРАЙ ЭХИНДЭ

Ногоороогүй дайда дээрэм
Дууша алтан гургалдай
Дуугаа татанагүй.
Намаалаагүй нюсэгэн модод
дээрэ
Хүгтэй хүхы шубуун
Һүрхэй донгодоногүй.
Би хүлеэнэб.
Ши хүлеэнэш.
Бүүдэг-бүүдэг носоһон
Отогой түүдэг.
Бороо, шүүдэр
Бухалай һүүдэр —
Ногоон үеын
Ногоон зүүдэн!

ЭРТЭ ХАБАР

Дуһал дуһаа
Дутаг-татаг.
Дулаан газаа,
Дулаан-хүйтэн.
Хүдөө талын
Хүнжэл саһан
Алаг нохойн
Даахи мэтэл.
Нарай тугал,
Нойтон гутал,
Гэнтын жабар —
Эртын хабар!

ДУУЛАНА ГҮТ?

Дуулана гүт, сээжэеэ шаахадам,
Дуун гарана —
хүн, хүн, хүн...
Дуулана гүт, хэнгэрэг барабанай
Хүнхинэһэн аялга —
хүн, хүн, хүн...
Дуулана гүт, Сибирь, Казахстан
Дуулим талаараа зэдэлнэ —
хүн, хүн, хүн...
Холын холоһоо сууряатай
Коммунизмын барабан дүтэлнэ.—
Хүн! Хүн! Хүн!

УРЯАЛТА МҮРНҮҮД

Мандаг мүнхэдөө наран,
Манай эдир залуу наһан,
—гэһэн далита хурса мүрнүүдые бэшэһэн Буряадай бэлигтэ уран зохёолшодой нэгэн Жамсо Тумунович Тумунов сэдьхэл зүрхөөрөө хододоо залуушуултай ябадаг, тэдэнэй эршэ зоригоор, энхэргэн сэдьхэлээр омогорходог, тиимэһээ тэдээндэ олон шүлэг, поэмэ, рассказуудые зорюулдаг юм һэн. Поэдэй эдэ зохёолнуудые мүнөө тусхай суглуулбари болгон, «Амаршалнаб таанарые» гэһэн гаршагтайгаар Буряадай номой хэблэл гаргаба. Энэнь тон һайшаалтай байна. Тус номые хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Цырен-Анчик Дугарнимаев согсолон суглуулжа, хэблэлдэ бэлдээ. Сагһаа урид наһа бараһан бэлигтэй уран зохёолшын творчествые Ц. Дугарнимаев үнихэнэй шэнжэлжэ эхилэнхэй. Үшөө 1960 ондо «Жамсо Тумунов» гэһэн тон һонирхолтой, хэмжүүрээрээ нилээд томо монографи хэблүүлээ бэлэй. Тэрэ монографи бэшэхэ үедөө олон шэнэ зохёолнуудыень элирүүлһэн, уран зохёолшын гэртэхинэй хадагалжа байдаг данса саарһантай танилсаһан байха. Тиихэдээ олоһон, үшөө хэблэгдээгүй зүйлнүүдыень шэлэн абажа, журнал болон газетэнүүдтэ толилһон юм. «Байгалай толон» журналда 1959 ондо толилогдоһон «Ж. Тумуновай сэрэгэй дэбтэр», мүн 1960 ондо амяараа ном боложо гараһан «Дайнай үеын зохёолнуудһаа» гэһэн шүлэгүүдэй болон рассказуудай суглуулбари тэрэ тоодо ороно. Харин энэ шэнэ суглуулбари соогоо «һургуулиин һурагшадта, залуу үетэндэ тааруулха һанаатай ажал хүдэлмэри, һайхан сэдьхэл гэһэн хоёр удхые эшэ барижа бүридхөөб» гээд Ц. Дугарнимаев уридшалан тайлбарилна.

Энэ номые эхин хуудаһанһаань иража эхилхэдэ, залуушуулда хандаһан авторай үгэнүүд гаража ерэнэ:

Амаршалнаб таанадые,
залуу нүхэдни,
Али тухай һайхан бэ танай
хэрэг.
Үдэ голой урдахада ялбадаг
нюдэд —
Хүсэлтнай далайн долгиндо
хүрэг!
Ябагты, дабшагты урагшаа,
Ямаршье дабаанда
зогсонгүй.
Гал дүлэн соогуур
шармайгты —
Гартнай шүрбэһэтэй,
толгойтнай бэлигтэй байг!

Мүн поэдэй бусадшье шүлэгүүд залуу наһанай эршэ хүсөөр зангидаатай, уншахада хүнгэн зөөлэн, урма зориг түрүүлмээр хурса удхатай. «Залуу наһанай богоһо дээрэ», «Мандаг мүнхэдөө наран» гэхэ мэтэ ба бусад тиимэ зохёолнуудайнь тоодо ороно. Олохон шүлэгүүдынь түрэл Коммунис партидаа, Эхэ орондоо, совет арадтаа зорюулагданхай, гүнзэгы мэдэрэлээр, халуун амисхалаар халима дүүрэн. Жэшээлхэдэ, үргэн оронойманай булад магистральнуудта ябадаг «Улаан-Үдын тэмдэгтэй түргэн паровозые», байгаалиие шадамараар «лабтай гартаа барижа» ажалладаг тракторист хүбүүе, «Ая гангата Ага нютагаа», «хүхэ торгон пулаадаа надхуулһан» адууша сагые хурса нюдөөрөө обёорон хаража, зүрхэ хүдэлгэмэ уран аялгаар поэдэй магтан дуулахада—залуушуулай зүрхэн нээрээшье дорьбохол байха. Эб найрамдалай хэрэгтэ зорюулһан Жамсо Тумуновай олон тоото шүлэгүүд мүн лэ тус суглуулбари соо оронхой.

Жамсо Тумуновай наһа бараһаар долоон жэл һаяхан гүйсэбэ. Хэды тиимэшье һаань, манай залуушуул энэ бэлигтэй уран зохёолшые «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ романаарнь мэдэдэг, хүндэлдэг байхаһаа гадна, мүн олон шүлэгүүдыень дуун болгоод дууладагшье (жэшээлхэдэ, «Уулын үндэр манаяа сараад»), сээжээршье һанажа ябадаг юм. Тиимэл хадань, тус номой хэблэгдэн гаралга удха шанартайшье, һайншье хэрэг болоно. Гадна бэлигтэй уран зохёолшын бүхы зохёолнуудые дүүсэдөөр суглуулжа, үргэн ниитэ уншагшадайнгаа һонорто табихаар саг болоо гэжэ һанагдана.

Энэ шэнжэлэл соогоо Жамсо Тумуновай залуушуулда зорюулагдаһан шүлэгүүдые тодоор илган шэнжэлхэ гэһэн хүсэл урдаа табяагүйбди, харин тэрэнэй гайхалтай хурса удхатай, уран гоёор бэшэгдэһэн уряалта мүрнүүдые манай залуушуул мартангүй сээжэдээ хадуужа ябаһай гэжэ һанахадаа, энэ уряал дурадхал бэшэбэбди.

Үнэхөөрөөшье иимэ мүрнүүд мартагдаха аал?

Шубуун бэшэ аад,
ниидэхые хүсэнэб,
Онгосо бэшэ аад,
тамархые хүсэнэб.
Иимэ хүсэл
хэндэ байлтайб,
Иимэ хүсэлые
хэн түрэлтэйб!
Хурдан хүсэл
һанаа амаруулнал,
Хурдан хүсэл
ажалда уряалнал.
Хуу бидэнэр
хурдан хүсэлтэйбди,
Коммунизм энээниие
бидэндэ олгоол!

Н. Дугаров.

АЛДАРТА ОЙ

(Эхиниинь 3-дахи нюурта)

Эдэ хани ёhоной харилсаануудай хүгжэлтэhөө коммунизмын дайсад юунhээшье ехээр айдаг. Тиигэжэ социализмын можодо арсалдаа үүсхэхэ, социалис гүрэнүүдэй, тэдэнэй марксистско-ленинскэ партинуудай нэгэдэлдэ хоро хүргэхэ hэдэлгэ дайсад гаргадаг. Гэхэтэй хамта социалис оронуудай, тэдэнэй марксистско-ленинскэ партинуудай хани нэгэдэлые дайсадай ямаршье ааша hуларуулжа шадахагүй. Экономическа харилсаануудай гү, али үзэл сурталай гү, али соёл культурыншье талаар хэгдэhэн добтолгонуудта дэлхэйн коммунис хүдэлөөн сэхэ шууд сохилто үгэдэг.

Совет арад өөрынгөө коммунис партиие, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедые нягтаар тойрон жагсажа, КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө эрэлхэг зоригтойгоор ажаллажа байна. Совет хүнүүдэй илалта бүхэн манай орон дотор коммунизм байгуулгада, мүн социалис можын оронуудай коммунизм тээшэ хүгжэхэ хэрэгтэ туhа нэмэри бшуу. **«СССР-тэ коммунизм байгуулга хадаа совет арадай интернациональна агуу ехэ зорилго гээд парти тоолоно.** Дэлхэйн социалис можын, уласхоорондын пролетариадай, бүхы хүн түрэлтэнэй аша туhатай энэ зорилгонь тааралдана» гэжэ КПСС-эй Программа дотор хэлэгдэнхэй.

Совет арад хитад арадай үнэн сэхэ, найдамтай нүхэрынь болоно. Тиимэhээ СССР КНР хоёрой харилсаа холбоое улам бэхижүүлхын түлөө совет арад саг үргэлжэ оролдолго гаргадаг. «Совет арад хитад арадта өөрынгөө ахада, нүхэртэ, союзнигта хандаhан шэнгеэр хандадаг. Социализмын илалтын түлөө, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохо хамтын тэмсэлдэ манай арадуудай хани барисаан бэхижэнхэй. Энэ хани барисаае, бүхы социалис можын оронуудай хани нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө совет арад, Советскэ Союзай Коммунис парти саашадаашье бүхы шухала хэмжээнүүдые бэелүүлхэ» гээд Н. С. Хрущев хэлэhэн юм. Манай оронуудай, бүхы социалис можын оронуудай уг зорилгонуудтай совет-хитад хани барисаанай зорилго тааралдана. Энэ хани барисаан хадаа эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай бата бэхи тулгууринь, социализмын, коммунизмын илан мандаха нүхэсэлынь болоно. Өөрынгөө ороной ехэ гээгдэнги байдалые усадхахын, марксизм-ленинизмын агуу ехэ үзэл сурталые бодотоор бэелүүлхын, Советскэ Союзтай, социализмын бусад оронуудтай хани ёhоной харилсаа холбоогоо саг үргэлжэ бэхижүүлхын түлөө хитад арад баатарлигаар тэмсэнэ. Тиимэhээ совет хүнүүд аха дүү хитад арадые ехээр хүндэлдэг.

Хитадай Арадай Республикын 13 жэлэй ойтой дашарамдуулан, совет арад хитад арадые амаршална. Социализм байгуулжа, дэлхэйн социалис можын хани нэгэдэлые бэхижүүлхэ, эб найрамдал, аюулгүй байдал бүхы дэлхэй дээрэ тогтоохо хэрэгтэ хитад арадай шэнэ амжалтануудые туйлахыень совет арад хүсэнэ.

Е. КОВАЛЕВ.

Хилын саанаhаа

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй Югославида айлшалжа байhан тухай

СПЛИТ, сентябриин 27. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй хүндэлэлдэ Хорватиин Арадай Республикын гүйсэдхэхы вечэй түрүүлэгшэ Звонко Бркич гэдэг сайлалга хэбэ.

Хорват Арадай, Хорватиин правительствын зүгhөө З. Бркич Л. И. Брежневые хани халуунаар амаршалаа.

Л. И. Брежнев харюугай үгэ хэлэбэ.

Л. И. Брежнев, тэрэниие үдэшэжэ ябаhан хүнүүд «Сплит» гэдэг гидроэлектростанци үдэшэлэн ошожо хараба. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ ГЭС-ые хараhанай hүүлээр хүндэтэй айлшанай дэбтэр дээрэ иигэжэ бэшээ: «Гидроэлектростанциие хаража, ехээр ханабабди. Техническэ ехэ хүгжэлтын туйлагдаhаниие энэ барилга гэршэлэн харуулна. Ажабайдалдаа, ажалдаа ехэ амжалта туйлахыень станциин бүхы коллективтэ хүсэнэбди. Танай станциин гаргаhан гэрэл амгалан тайбан хэрэгэй түлөө хододоо толотог лэ».

СПЛИТ, сентябриин 28. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, тэрэниие үдэшэжэ ябаhан хүнүүд Сплитhээ мүнөөдэр үглөөгүүр мордобо. Л. И. Брежнев «Галеб» гэдэг hуралсалай суднаар ябана. Югославиин далайн сэрэгэй флодой «Сплит», «Пула» гэдэг эсминецүүд тэрэниие үдэшэнэ. Л. И. Брежневэй hуужа ябаhан судна Адриатикын Хойто тала тээшэ, Брионой аралнууд тээшэ шэглэжэ ошобо.

Сплидэй хэдэн мянгаад хүн зон мордохо үедэнь сугларжа, Советскэ Союзhаа ерэhэн айлшадаа хани халуунаар амаршалба. «Галебэй» ябахын урда тээхэнэ Советскэ Союзай, Югославиин гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, Хорватиин гүйсэдхэхы вечэй түрүүлэгшэ З. Бркич гэгшэд моряграудай хүндэлэлэй харуулай урдуур үнгэрөө.

Герман Титов Болгарида айлшална

СОФИ, сентябриин 28. (ТАСС). Болгарида айлшалжа ябаа совет космонавт Герман Титов үсэгэлдэр болгар—совет хани барисаанай комитедтэ ошобо. Тус комитедэй түрүүлэгшэ Цола Драгойчева советскэ космонавтые хани халуунаар амаршалаа. Герман Титов болгар—совет хани барисаанай комитедэй хүндэтэй гэшүүнэй алтан тэмдэг абаба.

Советскэ Союзай хүдөө ажахын делегаци США-да ошоод аяншалжа ябаhаар

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 28. (ТАСС). Хүдөө ажахын советскэ делегаци США ошоhоор гурбан долоо хонобо. СССР-эй хүдөө ажахын министр К. Г. Пысин делегациие толгойлжо ябана. Советскэ делегаци үнгэрhэн 21 хоногой туршада 6 штадуудаар ябаа, Америкын фермернүүдтэй, научна хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаа.

Советскэ делегациин США-да ерээд байhан тухай Америкын хэблэлдэ ехэ анхарал табигдана. Н. С. Хрущевой 1959 ондо США ерэhэн тухай Америкын олон газетэнүүд hануулна. Советскэ делегациин ябаhан лэ газарта юрын хүн зон олоор сугларна.

«Манай штадта ерэhэн айлшадые баяртайгаар угтанабди. Амжалтануудые хүсэнэбди. Хүдөө ажахыда ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхыень хүсэхэ байнабди. Энэ талаар СССР США хоёрой хоорондохи мүрысөөн ашатай туhатай байха. Иимэ мүрысөө хэхэдэ хоёр ороной арадуудай байра байдал улам hайжарха» гээд Айова штадта гарадаг «Де-Мойн реджистер» газетэ бэшэбэ.

Оройдоо таба зургаан жэлэй туршада Советскэ Союзда 35 миллион га атар тунга газар ашаглагдаhан юм. Энээн тухай «Висконсин стейт джорнэл» газетэ бэшэhэн байна. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар Советскэ Союзда жэшээ абамаар юумэн бии гэжэ энэ газетэ тэмдэглэнэ.

ООН-ой Генеральн[а] Ассамблейн XVII се[сси]

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 28. ТАСС-ай корреспондент В. Богачёв мэдээсэнэ:

Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэр үдэрэй пленарна заседанида политическэ асуудалнуудаар үгэ хэлэлгэн эхилбэ.

Филиппинэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Пелаэз түрүүлэн үгэ абажа, «сүлөөтэ ёhоор худалдаа наймаа, элдэб хэрэг эрхилхэ» гуримые аhан шадалаараа магтаба. Тиигэжэ Филиппин хадаа Азиин бусад оронуудта жэшээ болоно гэhэншүүгээр тодорхойлхо hэдэлгэ гаргаа. Азиин арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй «хорото зорилготой» байhан тухай тэрэ шашажа, Америкын пропагандын номнодог баримтануудые hажаалдаха гэжэ оролдобо. Дэлхэй дээрэ оршон байгаа гурбан бүлэг оронуудые хараада абан, ООН-ой секретариадые хубилгаха ябадалые Филиппинэй түлөөлэгшэ буруушаагаа. Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин захиргаанай органуудта энэ ушар хүйтэн дайнай шэнжэ оруулха гэжэ Пелаэз шашаба.

Англиин хүтэлбэри доро мүнөө байhан Хойто Борнеогой газарые абаха тушаа Филиппинэй правительствын эрилтэ тухай Пелаэз тогтобо.

Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Хьюм үгэ абаа. Лаосой асуудалаар Женевэдэ хэлсээнүүдэй баталагдаhаниие Хьюм hайшаагаа.

Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр марксистскэ философиие муушалха hэдэлгэ гаргаа. Материализмда, бурханда шүтэхэгүй ябадалда эсэргүү үгэнүүдые тэрэ хэлэhэн байна. Марксизмhаа харюугаа абаха хэрэгтэй гээд тэрэ уряалаа. Гэбэшье хоридохи зуун жэлэй үедэ политическэ, шажан мүргэлэй талаар зэбсэгтэ добтолго хэхэ гээшэ аюултай гэжэ Англиин гадаадын хэрэгүүдэй [...]
мэдэрхэ баатай бол[...]

Советскэ Союзай [...]
дэг политика туша[...]
хуурмаг үгэнүүдые [...]
гадаадын хэрэгүүдэй [...]
хэлээ. Тиигээд уласх[...]
бүхы арсалдаата асу[...]
дые баруун гүрэнүү[...]
hан эрилтэнүүдэй ёhо[...]
хэхэ ушартайбди гэб[...]

Камбоджиин, Грец[...]
тиин делегадууд үсэг[...]
лөөнэй заседанида үг[...]
байна.

Нэгэдэмэл Нацану[...]
ганизацида Хитадай [...]
правительствын эр[...]
hэргээжэ, КНР тушаа [...]
дадаг бирагүй, бо[...]
политикые ООН [...]
ёhотой гээд Камбодж[...]
даадын хэрэгүүдэй [...]
министр Хоут Сам [...]
дүүлбэ. Камбоджиин [...]
рэ Урда Вьетнамай, [...]
дын засагаархид хоро[...]
нуудые гаргана. Иигэ[...]
мунизмтай тэмсэhэн [...]
болоно гэжэ Камбодж[...]
лөөлэгшэ хэлэбэ. Кам[...]
бэеэ даанхай байдалта[...]
уhанайнь ойроо хү[...]
байха ёhые ООН [...]
ушартай гээд Хоут С[...]
үргэлжэлүүлбэ.

Урда Вьетнамда [...]
дайн улам аюултай [...]
ложо байна. Гадаад[...]
нуудай добтолгын Ур[...]
намай асуудалые ши[...]
бэрхэтэй гэжэ Камбод[...]
даадын хэрэгүүдэй [...]
министр hанамжалаа.

Лаосой, Баруун [...]
асуудалнуудай амгал[...]
шиидхэгдэhэниие, гад[...]
жирай бэеэ даанхай [...]
тай болоhониие Гре[...]
даадын хэрэгүүдэй [...]
Авероф ханамжатайга[...]
дэглэбэ.

Гаитиин түлөөлэгшы[...]
хэлэhэнэй hүүлээр Ген[...]
Ассамблейн үглөөнэй [...]
ни дүүрэбэ.

АХА ДҮҮНЭРЭЙНГЭЭ АМЖАЛТААР ОМОГОРХОНО

1945 ондо совет сэрэгшэд Чехословакиин ниислэл — Прага хотые сүлөөлhэн байгаа. Чехословакиин арад тэрээндэ зорюулан, город руу түрүүлэн ороhон танкын памятник бодхооhон юм. Зураг дээрэ: манай республикын аяншалагшад тус памятнигай дэргэдэ дүрөө буулгуулжа байна.

Республикын фабрика, заводуудай эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад зунай hайхан сагые ашатай туhатайгаар үнгэргэхын тула амаралтада гарамсаараа путёвко абажа, түрэл орон дотороо аяншалан, тэрэнэй баялигтай танилсадаг байна. Хүн бүхэн ажаhуудал, ажабайдалайнгаа hайжарха тума олые мэдэхэ; харахые хүсэнэ. Энэньшье ойлгосотой бээз. Энээнhээ уламжалан үнгэрөөшэ зунай аяншалга хэр зэргэ үнгэрөөб гэhэн асуудал хараад үзэе. Аяншалгада дуратайшуулай олонхинь түрэл орон соогуураа ябажа, долоон жэлэй дорюун алхамта ехэ барилга, шахтануудтай, үзэсхэлэнтэ hайхан курорт, аршаануудтай танилсаhан байна. Жэшээнь, Улаан-Үдэhээ Москва хүрэтэр ошоhон аяншалагшад — Ленинград, Киев, Одесса хүрэhэн, Балтика шадарай республиканuудай байдалтай танилсаhан байха. Мүн энээнhээ гадна зарим аяншалагшад Грузи; Осетиин суута харгы гаталжа; тэндэхи арад зоной байдалтай танилсажа ерээ. Мүн эдэнэр дурсагдагша хото городуудта ошоходоо арюун сэбэр уhатай гол горхонуудаар ябадаг теплоходуудта hуужа, Ростов-на-Дону; Астрахань хүрэhэн, Хара далайн долгин соошье шунгаhан байха юм.

Республикымнай ажалшад түрэл орон соогуураа аяншалхаhаа гадна; хилын саанахи хүршэнэртөө айлшалхые хүсэдэг. Үнгэрhэн март hарада республикын бүлэг аяншалагшад Хитадай Арадай Республика, Вьетнамай Демократическа Республикаар аяншалжа ерээ hэн. Эдэнэр Пекин — Ханой—Хайфон — Хангай — Наньнин —Ухань—Пекин гэhэн hонирхолтой маршрудаар ябаhан байха.

Монгол—Хитад гэhэн маршрудаар ябаhан нүгөөдэ бүлэг аяншалагшад Улаан-Баатар—Пекин — Шанхай—Тяньцзинь хотонуудай үзэсхэлэнтэ гоё газарнуудаар ябажа, промышленность болон хүдөө ажахын хүдэлмэритэй танилсаhан, хүдэлмэришэд, таряашадтай хани ёhоор хөөрэлдэжэ ерэhэн байгаа.

Мүнөө олохон аяншалагшад Болгариин Арадай Республикада айлшалhаар. Эдэнэр Хара далайн эрьедэхи Варна курортдо хоёр долоон хоногой туршада амараа.

Октябрь hарада геологуудай тусхай бүлэг Болгари, Венгреэр аяншалхаар хараална. Һүүлэй гурбахан жэлэй туршада мянгаад шахуу хүнүүднай аха дүү арадтаа айлшалhан байна. Холын аяншалгада хабаадалсажа ерэhэн лэ ажалшад аха дүү арадуудайнгаа туйлалтаар омогорхоно. Тиимэшье байха ёhотой ха юм.

Мүнөө үедэ облпрофсовет ерэхэ жэлэй аяншалгын түсэб зохёожо, хараалжа байнхай. Энээн дээрэhээ харахада, 1963 он соо хэгдэхэ аяншалгын бүри hонин байхань дамжаггүй.

Е. Жаркова,
Облпрофсоведэй физкультура болон культурно-ажаhуудалай таhагые даагша.

Энээниие мэдэхэ гүт?

☆ Үнэн ёhоороо Каспиин далай руу Волга мүрэн бэшэ, харин Ока мүрэн ородог. Юуб гэхэдэ, эгээл утань, уhа ехээр үгэдэгынь нэрэеэ нэрлүүлдэг ааб даа. Мүн энэ ушарhаа Обь мүрэн Иртыш, Лена—Витим, Енисей—Ангара, Миссисипи—Миссури, Нил—Качера гээд нэрлэгдэхэ байгаа.

Дон мүрэн мянгаад жэлэй саана Танапс, Дунай—Истра гэжэ нэрлэгдэдэг hэн ха. Тиихэдэ Волга мүрэн хахад мянган жэлэй саана Итиль, тэрээнhээ саашанхи жэлнүүдтэ Ра гээд нэрлэгдэдэг байhан.

☆ Дэлхэй дээрэ эгээл богони горхон—эгээл ута аян замтай байдаг. Тиимэ уhан Гагра шадар урдадаг. Энэмнай Репроа гэжэ нэрэтэй горхон болоно. Хабсагай дороhоо гаража, хэдэн метр урдаад, Хара далайда ородог байна. Теэд энэ горхомнай Кавказай үндэр хадаhаа гарадаг тула, хада хабсагай доогуур урдажа, хэдэн километр зай гаталдаг гэжэ тодоруулагдаа.

«Правда» газетэhээ.

Зэлжээтэ уулзалгаhаа

Мүрысөөнэй арбан долоодохи уулзалга болоо. Энэ үдэр наадагшад мастерта кандидадуудай урдаhаа шанга сохилто үгэбэ. Алексей Ушаковтой наадаhан Казьмин абаhаар шангахан добтолжо, нүхэрөө мэгдэхээгээ. Добтолгоhоо мултарха гэжэ оролдоhон Ушаков аргаяа барагдажа, дахинаа шүүгдэшэбэ. Нүгөөдэ мастерта кандидадууднай — Мельников Сампилов хоёр hүүлшын hууринуудые эзэлжэ ябаhан Захаров, Марактаев гэгшэдтэй наадаад, арай шамай тэнсээ.

Мүрысөөнэй тэн багhаа урагшаа дабшаhан Александр Самарин Бурловые шүүбэ. Шатаршан Власов шадамар бэрхээр тулалдажа, Вощенкые шүүгээ. Шүүхэ гуримтайгаар добтолhон Черноскутов наадаhанай дүүрэхэ багаар нэгэ бодоёо миин үгэжэ, Бурлаковта шүүгдэhэниинь халагламаар байгаа: Брыскин Назимовта, Хабухаев Межовто, Салтанов Яблошевскидэ шүүгдээ. Мүн энэ үдэр хойшолуулагдаhан партинууд наадагдаа. Александр Самарин Брыскиниие, Мункоев Ушаковые шүүгээ, Бурлаков—Брыскин, Власов—Самарин гэгшэд наадангүй тэнсээ.

Арбан долоодохи уулзалгын удаа Самарин 15-hаа 12,5 очкотой түрүүлбэ. Шатаршад Власов—11,5, Мункоев—14-hөө 10,5, Ушаков—16 наадаhаа 11, Бурлаков—16-hаа 10 очкотой болоо.

В. Мамилов.

Бүхэдэлхэйн олимпиада дээрэhээ

ВАРНА. Дэлхэйн шатаршадай 15-дахи олимпиадын түрүүшын уулзалга уржадэр болоо. Энэ үдэр СССР, Болгариин шатаршадай партиин 1:1 тоотойгоор, хойшолуулагдаhан хоёр наадатайгаар дүүрээ. Мүн Югослави—Венгри, США — ГДР, Аргентина—ФРГ, Румыни—Австриин уулзалга тус тустаа 1,5:0,5 тоотойгоор үнгэрөө, тиихэдэ команда бүхэн хошоод хойшолуулагдаhан партитай. Чехословаки—Голландиин шатаршад уулзалгаяа 1:1 тоотойгоор, хойшолуулагдаhан хоёр партитайгаар дүүргээ.

Быкова—Гаприндашвили

МОСКВА. Эхэнэр шатаршад дэлхэйн чемпион Елизавета Быкова, мүн иимэ нэрэ зэргэ буляалдажа ябаhан Нона Гаприндашвили хоёрой хоорондо дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй табадахи уулзалга болобо. Эдэ хоёр табан часай туршада наадаад, 42-дохи ябадалдаа наадаяа хойшолуулhан байна.

Дүрбэн уулзалгын удаа Грузиин шатаршан Нона Гаприндашвили 3,5 очкотой болонхой.

(ТАСС).

Сагай улирал

Республикын гидрометбюрогой мэдээсэhэнэй ёhоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, хойто аймагуудта бага зэргэ шииг нойтон орохо. Баруун зүгhөө hулаханаар hалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 0—2 градус хүйтэн, үдэртөө 13—15 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Октябриин 1-2-ой үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха, шииг нойтон орохогүй. Һулаханаар hалхилха. Һүниндөө хойто аймагуудта 6—11, бусад аймагуудта 0—5 градус хүйтэн, үдэртөө хойто аймагуудта 8—13, бусад аймагуудта 13—18 градус дулаан байхаар хараалагдана.

Ахмед Бен Беллын намтар туха[й]

Алжирай Арадай Демократическа Республикын премьер-министр Ахмед Бен Белла Алжирай Национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй фронтын элитэ хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн, Алжирай революциин Национальна соведэй гэшүүн юм.

Ахмед Бен Белла Оран департаментда, Марниа городто жэжэхэн наймаашанай бүлэдэ 1919 оной декабрьда түрэбэ. Тлемсендэ дунда эрдэмтэй болоо. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Франциин армида алба хэжэ, унтер-офицерэй зэргэтэй болоhон, Италиин кампанида хабаадаhан байна.

Ахмед Бен Белла 1946 ондо Марниа городой муниципальна соведэй гэшүүнээр hунгагдаа hэн. 1947 ондо Марниа городой мэрэй орлогшоор hунгагдаба.

1948 онhоо эхилжэ Ахмед Бен Белла политическэ хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулаа. Иигэжэ Алжирай колониальна гуримда эсэргүү политическэ хүдэлмэри бэелүүлhэн байна. «Алжирай арадай партиин» хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэниинь тэрэ байгаа. Тиигээд Франциин колонизаторнуудта эсэргүү тэмсэл хэдэг сэрэгэй хэрэгтэ хабаадалсадаг нюуса организациие Ахмед Бен Белла хүтэлбэрилбэ.

Ахмед Бен Белла 1950 ондо тушаагдажа, Блида гэдэг түрмэhөө 1952 ондо тэрьелhэн юм. Франциин засагаархидай гарhаа мултараад, 1952 ондо иигэжэ Алжираа ошоhон түүхэтэй. Франциин сэрэгэй трибунал Ахмед Бен Беллын хабаадалгагүйгөөр сүлэлгэдэ ажал хэхээр шиидхэбэри гаргаhан юм.

«Нэгэдэжэ тэмсэхэ революционно комитедэй» гэшүүн болоод, Каирта байхадаа, «Юhэн хүнүүдэй ородог комитедтэ» Ахмед Бен Белла хабаададаг hэн. Энэ комитет 1954 оной ноябриин 1-дэ Алжирта революционно восстани эхилhэн түүхэтэй.

Ахмед Бен Белла Национальна сүлөөрэлгын фронтын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн, 1956 оной октябриин 22-то тушаагдатараа энэ фронтын сэрэгэй комитедэй түрүүлэгшэ байhан юм. 1956 оной октябриин 22-то Алжирай бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта Мароккын самолёдоор Ахмед Бен Белла Тунис орожо ябаа hэн. Эгээл тиигэжэ ябатарнь, Франциин засагаархид Алжирта баряа. 1962 оной мартын 19-дэ Эвианда Франци Алжир хоёрой хоорондо хэлсээнүүдэй баталагдаhанай hүүлээр лэ Ахмед Бен Белла түрмэhөө табигдаба. Табигдамсаараа тэрэ Францаhаа гаража ошоhон байна.

1958 ондо, Алжирай Республикын Саг зуурын правительствын бии болгогдохо үедэ, Ахмед Бен Белла Францида түрмэдэ хаалтатай байгаа. Энэ үедэнь тэрэниие Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшоор hунгаа hэн.

Национальна сүлөөрэлгын фронтын политическэ бюро
бии болгохо дурадха[...]
Бен Белла оруулаа h[...]
циональна учредител[...]
лаанай зарлагдатар[...]
тельствын бүхы үүргэ[...]
литическэ бюродо да[...]
үгтэхэ ёhотой байгаа.[...]
рай революциин Нац[...]
совет 1962 оной июнь[...]
польдо болоhон засе[...]
Ахмед Бен Беллын [...]
лые hайшааба.

Алжирай бэеэ даан[...]
далтай болоhоной [...]
1962 ондо политбюрог[...]
хидхэгдэхэдэ, Ахмед Б[...]
ла политбюрогой гэ[...]
hунгагдаа hэн. Тиигэж[...]
рай Саг зуурын гүйсэд[...]
гантай дотоодынгоо по[...]
зохилдуулан ябуулха[...]
тэй тэрэ болоhон байн[...]

Амяарлан гараhан [...]
зарим командирнуудай[...]
аашануудта эсэргүүг[...]
циональна хүсэнүүд[...]
дүүлхэ тэмсэлые Ахм[...]
Белла саашадаа хүтэ[...]
бэ. Тиигэжэ Национал[...]
редительнэ суглаанда[...]
та үнгэргэхэ таатай зо[...]
хэ байдал бии болгохо[...]
Ахмед Бен Белла эли[...]
үүргэтэй байгаа.

1962 оной сентябри[...]
Ахмед Бен Белла На[...]
на учредительнэ су[...]
депутадаар hунгагдаба[...]
рай Арадай Демокра[...]
Республикын түрүүшы[...]
тельствые бии болгож[...]
ниие толгойлхыень [...]
нальна учредительнэ [...]
Ахмед Бен Беллэдэ [...]
риин 26-да даалгаба.

Кубада эсэргүү хорото ааша гаргагдана

ГАВАНА, сентябриин 28. (ТАСС). Кубада эсэргүү шэнэ хорото аашануудай гаргагдаhан тухай революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министерство мэдээсэбэ. Кубын мэдэлэй уhанда ябаhан худалдаа наймаанай судна дээгүүр Америкын хоёр мотортой сэрэгэй самолёт сентябриин 24-дэ хорото зорилгоор ниидэбэ.

Кубын агаарай хилые Америкын сэрэгэй самолёдууд хорото зорилгоор дабажа гарана гээд министерствын ондоо мэдүүлгэ соо хэлэгдэнхэй. Тиигэжэ Америкын сэрэгэй самолёт сентябриин 25-най үглөөгүүр Кубын газар руу нэбтэрэн орожо, 16 hуурин дээгүүр ниидээ.

Йемендэ урбалта болобо

КАИР, сентябриин 28. (ТАСС). Йеменhээ абтаhан мэдээнүүдэй ёhоор, Йеменэй арми гүрэнэй урбалта хэбэ. Тиигэжэ монархиин засаг түрэ hалгагдажа, Йемен Арабай Республика болобо гээд соносхогдоо. Йеменэй ниислэл Сана городой [...] мэдээсэhээр, Йемен[...]шын хаан Имам М[...] Бен Ахмед ордоной[...] тиллереэр буудагда[...] хосороо.

Редактор Ц. Ц. ЦИБ[...]

Манай адрес, телефону[д]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. редактора—[...] ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и про[...] —24-74, сельского хозяйства и советского строительства—[...] промышленности, транспорта информации—35-14, ку[...] литературы и искусства—34-05, писем и рабселькоров—[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалтерия—[...] Для междугородных переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку[...] Бурятской АССР.

Н00570. Зак. № 34[...]